

B.A.L.

1321

CORRESPONDENȚA

FAMILIEI HURMUZAKI

CU

GHEORGHE BARIȚ

PUBLICATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

N. BĂNESCU

Profesor

VĂLENII-DE-MUNTE

TIPOGRAFIA «NEAMUL ROMĂNESCU», SOCIETATE PE ACȚIUNI

1911.

1321

CORESPONDENȚA
FAMILIEI HURMUZAKI

CU

GHEORGHE BARIȚ

PUBLICATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

N. BĂNESCU

Profesor

BCU Cluj-Napoca

RBCFG 2009 00542

VĂLENII-DE-MUNTE

TIPOGRAFIA «NEAMUL ROMĂNESCU», SOCIETATE PE ACȚIUNE

1911.

D-lui I. LUPAȘ,

Ardeleanului inimos,

BCU Cluj / Central University Library Cluj
închină autorul această carte.

P R E F A Ț A

Familia Hurmuzaki e una din cele mai vechi familii de boieri moldoveni.

Când Bucovina se rupse de trupul Moldovei, Hurmuzăcheștii rămaseră în patria mămă, la moșia lor Dulceștii, din Roman, de și o parte a proprietăților ce stăpîneau trecea acum în Provincia smulsă de Austrieci. Dar mai târziu ei se așează în această Provincie chiar, pentru folosul neamului nostru de acolo, care află într'înșii pe apărătorii zeloși ai intereselor sale.

Doxachi, bătrînul îndatoritor, a cărui plăcută amintire au păstrat-o emigrații noștri din anii 1848-9, se strămutase definitiv în Bucovina, la 1804, așezându-se pe moșia părintească Cernauca, de lângă Cernăuți.

El știu să însușe întregii sale familii cea mai curată iubire pentru neamul său¹. Hurmuzăcheștii au

---

¹ Căsătorit cu Ileana Murguleț, Doxachi avu cinci feciori : Constantin, jurisconsult și bărbat de Stat, al cărui nume se întilnește adesea în istoria politică și culturală a Moldovei;

urmărit în totdeauna cu interes prefacerile vieții naționale, în toate Ținuturile românești. Cu Moldova ei păstrară, în toată vremea, cele mai de aproape legături, iar pentru sprijinirea cauzei românești în Monarchia austro-ungară întemeiară una din cele mai bune foi ale timpului, „Bucovina“, redactată în limbile germană și română. Când atâtea din bisericile noastre din Ardeal se nimiciră de pîrjolul Revoluției dela '48, se știe cât de mult a ajutat, pentru înzestrarea lor cu cele de nevoie, Constantin Hurmuzaki¹.

Femeile chiar nu erau străine, în această familie, de simțirile ce încălziau pe bărbați. Din scrisorile ce tipărim se va vedea cu câtă dragoste adunau cele două surori producțiile muziceii noastre populare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În tulburările dela '48, emigrații moldoveni își aflară adăpostul în primitoarea casă dela Cernauca a bătrînului Doxachi. Negri, Cuza, frații Alexandri, Kogălniceanu ș. a. petrecură aici cele mai frumoase zile ale pribegiei². La Cernauca se adăpostiră și Ar-

---

Eudoxiu, om politic și mare învățat, de numele căruia se leagă cea mai însemnată colecție de Documente ce publică Academia Română; *George* și *Alecu*, cunoscuți mai cu seamă ca publiciști, redactori ai „Bucovinei“; *Nicolae*, mai puțin cunoscut, și două fete: *Eufrosina*, căsătorită cu *Basarabeanul P. Petrino* și *Elisa*, soția *Marelui-Logofăt moldovean Gheorghieș Sturza* (V. articolul lui *I. Sbiera*, în *Enciclopedia Română*)

¹ N. Bănescu, *Starețul Neonil*, Vălenii-de-Munte, 1910.

² V. Sion, *Suvenire Contimpurane*, p. 56 și urm.

delenii, dintre cari Pumnul avea să lase înriurirea sa neștearsă. În aceeași vreme, de care sîngera mult Ardealul, Bariț, prigonit, ieși, la Cernăuți, din închisoare, prin intervenția familiei Hurmuzaki. Aceasta știuse a-l aprecia din „Gazeta” și „Foaia” de la Brașov și se grăbia a-i oferi ospitalitate, fericită de a-l avea în mijlocul său. Bariț petrece atunci la Cernauca și, mai puțin, la Dulcești, până în toamna anului 1849, când se întoarce între ai săi, ducând cu dânsul o amintire pe care o va păstra în totdeauna¹. În timpul șederii sale acolo, el ajută lui Alecu la redactarea „Bucovinei”, ce rămăsese numai în grija acestuia și fî, în urmă, un prețios colaborator al foii bucovinene.

De atunci se leagă între Bariț și familia Hurmuzaki o prietenie durabilă, căreia se datorește corespondența de față.

Scrisorile primite de Bariț au fost multe. O parte însă fî nevoit a le distruge însuși, de teama urgiei ungurești. Ceia ce a păstrat a adunat cu grijă, în volumul 4 al Corespondenței sale, depuse la Academia Română, de unde le scoatem, astăzi, pentru a le tipări.

A vorbi despre aceste scrisori e de prisos. Fiecare va afla, cetindu-le, ce va căuta într'însele. Noi ne facem o plăcută datorie de a le pune la îndemîna aceloră, cari mai găsesc astăzi vreme de a-și opri

¹ V. Hurmuzaki, *Fragmente din Ist. Rom.*, t. I, Prefața lui Bariț.

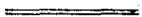
VIII

*un moment gândul asupra unor înaintași, mai buni
de cât mulți dintre noi, în atitea privințe.*

*Scrisorile s'au orînduit, pentru înlesnirea cetitorului,
cronologic.*

N. BĂNESCU.

Septembrie, 1911.

I.

Cernăuți, 10/22 Iunie 1849.

Onorabile Domn,

Toți Români cei adevărați pronunță numele D-tale cu respect și admirare. În abnegația de sine-ți cea mai absolută și impuls de simțul național, ai sămănat lumina, prin organul gazetei D-tale, în obscurantismul ce ne cuprindea. Istoria, onorabile Domnule, te va ornă cu laura Mecenaților.

Fii acieaș mume, care rămâne mândră pentru că ți-a dat nașterea, suspinăm de soarta ce te persecută, și durerea noastră este cu atât mai profundă cu cât nu putem, după toate mijloacele întrebuintate, a te apropiă, spre a-ți depune, în persoană, mărturisirea simțimentelor noastre. Ne-am socoti însă fericiți, dacă am putea întâmpina măcar de departe împrejurările ce te încunjură, prin mica culegăciune de 65 =||= — șasezeci și cinci galbeni, ce îndrăznim a-ți trimite.

Binevoiește, Domnule, a primi încredințarea

considerăciunei înalte cu care ne onorăm a ră
mâneă totdeauna ai D-tale

devotați compatrioți, Moldovenii :

Petrachi Casimir

Teodor Sion

Anastasiu Panu

Georgiu Sion.

II.

Prea Onorate Domnule,

Mult stimata scrisoarea D-voastre mi-au insu-
flat cea mai adincă recunoștință, atit pentru
nespusa plăcere ce mi-au făcut mult binevenita
înștiințare despre recâștigarea libertății D-voastre,
cât și pentru indulgența cu care binevoiti a mă
judecă. Blândeța opiniei D-voastre în privirea
mea îmi va fi un nou îndemn de a imita fru-
mosul exemplu ce ne-ați dat și a vă însoți pe
măreața cale, ce rarul patriotism, neasămănilul
curaj, multele și frumoasele științi, neadormita
perseveranță, cu un cuvânt minunatele mijloace
morale și intelectuale, — rarele virtuți civile a
D-voastre de mult au preparat și au deschis Ro-
mânilor.

În compătımirea mea la trista D-voastre soartă,
binevoiti a vedeă numai tributul sincerei și pro-
fundeii stime, precum și a călduroasei simpatii,

ce politica D-voastre vieată de mult îmi însuflă și pe care ultimele întâmplări au putut numai mări. Cunoscând și admirând din toată inima rarele calități, care, cu toată dreptatea, v'au pus în fruntea nației luminate și îmbărbătate de D-voastră, și care v'au asigurat nume neuitabil în analele României, în persecutarea D-voastre, în curmarea binefăcătoarei D-Voastre activități, eu am văzut o nefericire comună, o nefericire națională. Pentru aceasta și întristarea mea au fost cu atât mai profundă și amară.

Pentru aceasta am salutat ziua recâștigării libertății D-Voastre cu cea mai vie plăcere, în-tocma ca o sărbătoare națională.

Nu mi se cuvine dar laudă, nu mi se cuvine recunoștință, Domnul meu, pentru împlinirea unei sante îndatoriri, de care nici chiar un străin binecuvântător, cu cât mai puțin dar un Român nu se poate lepăda. Soarta D-Voastre, de mult prevăzută de mine, au fost obiectul a cei mai neadormitei mele neliniștiri. Pentru aceasta cercetările mele despre D-Voastră niciodată nu încetară. Dar, din nefericire, tocma la începutul lui Maiu am fost în stare a află știri sigure. Aceste mi se împărtășiră de către D-I Savul și frații Gheorghiu, care avură bunătatea de a-mi face parte și de scrisoarea D-Voastre din Câmpina, — scrisoare, ce atât mie cât și bunei mele surori, precum și cumnatului meu, au sfârmat

inimile și au stors amare lacrimi. Din călduroasa îmbrățișare ce ați aflat în sânul mult iubitei mele familii, veți cunoaște, Domnul meu, nu numai că și ea știe a prețui meritele D-Voastre și iubește din toată inima cauza națională, ce încă și aceasta, că ea cu toată dreptatea este și pururea va fi obiectul a cei mai sincere stimei și adorarei mele.

Închinându-vă cele mai vii ale mele urări și salutări, vă rog să binevoiți a mă onora și în viitor cu a D-Voastre amicală plecare și a-mi îndemână mult doritul prilej de a vă încredința cu deplinătate de adâncă stimă cu care am onorul de a rămâne pururea

Bal D-Voastre plecat și servitor și adorator

C. Hurmuzaki.

Dulcești, în 12 Iuli 1849.

P. S. Ertăți întârzierea răspunsului meu, cauzată de călătoria mea în ținutul Romanului, unde abia eri avui plăcerea de a primi mult onorata scrisoarea D-Voastre.

III.

Domnul meu,

Am avut plăcerea de a primi frumoasa D-Voastră scrisoare și am simțit cea mai vie mulțămire

aflând că ați scăpat de nemeritatele persecutări. Primiți, vă rog, pe lângă cele mai sincere ale mele urări, și rostul a cei mai vii recunoștinți, pentru indulgenta prețuire a compătimirei ce-mi însuflă persecutarea D-Voastră, în care eu am privit o calamitate națională.

Libertatea D-Voastră îmi este cu atâta mai scumpă în cât ea promite cauzei române cele mai mari și folositoare servitii. Îmi pare numai rău că soarta nu m'au favorizat de a putea îmbrățișa, în casa mea, scumpa D-Voastră familie și a vă arăta în faptă cât de mult știu aprețui rarele D-Voastră merite și că pilda preabunilor mei părinți au găsit pururea cea mai bună primire și ascultare în inima mea.

Soțul meu vă trimite multe salutări și binecuvântări. Iară eu am cinstea a fi, cu cea mai aleasă stimă, a D-Voastră

plecată slugă,
E[lisa] Sturza.

Dulcești, în 12 Iuli .

IV.

Mult onoratul meu Domn,

Prin D-l Vasilko vă trimit: cincizeci ruble argint, cincijumătăți ep imperiali și douăzeci fio-

¹ O punem, după cuprinsul ei, în 1849, la aceeași dată cu scrisoarea lui C. Hurmuzaki.

rini de argint, pe care [i-]am adunat (dela Dum-
[nea]lui Vornicul Nico Ghica Budescu, dela D.
Grigoriță Balș și dela o damă care nu voește
a fi numită). Am rugat și pe alți amici să bine-
voiască a-mi fi ajutătători (*sic*) întru împlinirea
acestei sfinte îndatoriri.

Rezultatul căriea voi avea cinstea de a vi-
face cunoscut cu neîntârziere. Ertăți graba scri-
sorii mele, pentru care, fiind asupra purcederei
de aici spre Dumbrăveni, n'am avut mai mult
decât câteva secunde.

Primiți cele mai călduroase ale mele salutări
și înnoita încredințare a nemărginitei stime cu
care am fost și pururea voi fi al D-Voastre umilit
serv și adorator, / Central University Library
C. Hurmuzaki.

Fălticeni, la 21 Iuli 1849.

P. S. Mii de închinăciuni dela frații mei. dela
sora mea, dela cumnatul meu și dela D. Casimir.
Mi-au părut foarte bine că «Pressa» din Viena
au vorbit de nemeritata maltratare a D-Voastre.
Mi se pare că acel articol se află în «Presse»
din 22 Iuli.

Vă mai trimit 557 de lei în trii galbini și 59
fl. 10 cr. c. m., adunați prin bunătatea mult sti-
matului meu amic D. Dimitri Ralet, directorul
Ministerului Justiției.

Primește frățești îmbrățișări din partea com-
patriotului D-tale, P. Casimir¹.

¹ Adaugă acesta însuși.

V.

*Domnul meu*¹,

Te salut cu frățească dragoste și mă bucur, aflând că ești sănătos. Am venit în târg spre ușurința sarcinei D[um]itale lângă gazetă, mulțămindu-ți totodată din inimă pentru părinteasca îngrijere ce ai avut păn'acum pentru ea.

Multe salutări dela mulți amici din Moldova!

Binevoiește a-mi trimite în taină răspunsul cel nou a lui Gusti, că Negruți are neapărată trebuință de el, în numărul viitor a «Bucovinei».

Mă rog să arăți părinților mei sărutările mele de mână, și celorlalți boieri și cucoane închinăciunile mele.

Cu cea mai deosebită stimă a Dumitale plecat serv,

Gheorghii Hurmuzaki.

Luni amiazăzi.

P. S. Binevoiește, frate, a traduce articolul despre școli.

Măine îți voi trimite altul, un memoir (*sic*) interesant a Românilor deputați dela Viena către ministerie.

---

¹ Fără dată. Bariț însemnează data de 1 August 1849, Cernăuți. E adresată la Cernauca, unde se afla, probabil, pe atunci Bariț.

VI.

*Domnul meu,*¹

Am avut onorul de a primi mult stimata scrisoare D-voastră, din 17 a lunii Iulii și vă sânt foarte îndatorit, pentru îndemănarea mult doritului prilej de a vă rosti încredințarea nemărginitei stime, ce pururea mi-au însuflat rarele Dum[nea]voastre merite, iar mai ales zelul cu care ați închinat frumoasele D-voastră științe și facultăți cauzei naționale, precum și neostinitorul curaj cu care ați luminat nația română și ați înfruntat cele mai viderate primejdii, nedespărțite de această măreață chemare. Îmi pare numai foarte rău că așa triste încunjurări au mijlocit a noastră mai de aproape cunoștință, îmi pare foarte rău că n-am putut avea mult dorita plăcere de a vă îmbrățișa, împreună cu mult prețuita familie Dum[nea]voastră, în casa mea, ca să vă pot mângăea și încredința cu deplinătate și în faptă de alesele sentimente ce vă port și de încredințările ce am cinste a vă da.

Cu cea mai vie plăcere am văzut din scrisoarea Dum[nea]voastră că toată cruzimea întâmplărilor cari v'au alungat în străinătate — macar că un barbat cu meritele Dum[nea]voastră nu poate fi nicăiurea străin — n-au fost în stare

---

¹ Adresată lui Băriț, la Cernăuți.

a vă umili curajul și a vă răpi încrederea în viitorul României, puternica credință întru împlinirea comunelor noastre dorințe, și speranța; această rară tărie a sufletului, îmi este cea mai mare garanție că în curând vom avea bucuria de a vă revedea pe frumoasa ștena mult lăudatei Dum[nea]voastră activități în folosul nației.

Rugându-vă să primiți încredințarea deplinei mele recunoștințe pentru binevoitoarea opinie cu care mă onorați, mă văd totodată nevoit a protesta în contra zicerii «că-mi sînteți necunoscuți», când eu am plăcerea a vă cunoaște de mult, din patrioticele Dum[nea]voastră lucrări, și pururea v'am prețuit cu toată căldura inimii mele și cînd sînt bine încredințat că nu se află un singur Român care nu vă cunoaște și nu vă închină cea mai aleasă prețuire și cele mai vii urări, cu care și eu am onorul de a rămânea pururea a Dum[nea]voastră.

plecată slugă

G. Sturza Logof[ăt].

1849 : Aug. 2, Dulcești.

VII.

Domnul meu,

Nu sînt în stare a vă spune cît de mare plăcere am simțit, aflînd, din mult prețuita D-Voastre scrisoare, că întristatul sufletul D-Voastre au găsit

dorita alinare. Sănătatea și liniștirea unui așa nobil suflet sînt neapărate condiții al apărării cauzei naționale și cele mai sigure și folositoare mijloace a luminării și a propășirii noastre. Pentru aceasta, ele sînt scumpe tuturor Românilor, și dacă eu și prea buna mea soră am fi fost în stare a contribui cât de puțin întru depărtarea misantropiei ce, după cum mă încredințați, vă amerința, atuncea noi am avea tot cuvântul a crede că prin aceasta am îndatorit nația. Dar eu nu cutesc a uzurpa un așa mare și frumos merit, pe care numai o rară bunătate, o nespusă indulgență au putut a-l însuși mie. Nu eu v'am ferit, Domnul meu, de misantropie, prin neînsemnătoarele semne a compătimirei și a stimei mele. Cel mai bun preservativ îl aflați în tăria sufletului de care ați dat atâtea probe și fără care, în critica epocă a politicei D-Voastre vieți, n-ați fi putut aduna așa multe și frumoase merite. Un barbat, care în curgere de atîția ani, a știut a disvăli cel mai rar curaj întru împlinirea santei sale chiemări și a înfrunta cele mai înspăimântătoare pericole, n-are nici cum trebuință de a noastră mângâiere. Aceasta o găsiți în conștiința binelui ce ați făcut și santeți în stare a mai face, precum și în speranța ce trebuie să vă insuflă sfințenia cauzei care ați îmbrățișat și ați apărat cu așa mare căldură și măestrie. Această convingere mă și îndatorește a pro-

testa în contra nemeritatelor laude, dictate de recunoștința ce vă însuflă plăcerea libertății câștigate și îmbrățișarea aflată în casa preabunilor mei părinți și din partea iubiților mei frați.

Aveți prea mare indulgență și bunătate pentru mine, Domnul meu, dacă mă credeți în stare de a putea fi consultată în unele ramuri ale progresului național, iar eu aș fi prea cutezătoare și nemodestă, dacă v-aș promite altă confăptuire de cât aceea ce poate dicta o inimă cu totul închinată unei cauze atât de sante și frumoasă.

Îmi pare foarte rău că încunjurările nu m-au favorizat a face personala D-Voastre cunoștință, care îmi este cu atâta mai dorită, în (*sic*) cât ea m-ar pune în plăcuta stare de a vă încredința, mai deplin de cât poate slabul meu condeiu, de nespusa stimă ce vă port, și în cât din scrisorile preaiubitei mele surori, precum și a preabunilor mei părinți și frați, am putut să mă conving că, cu rarele D-Voastre merite politice și morale, uniți și cele mai plăcute talente și calități sociale, care pot numai mări plăcerea personalei cunoștinți.

Rugându-vă să binevoiți a arăta cele mai frumoase ale mele salutări mult stimatei familiei D-Voastre, rămâne cu cea mai aleasă stimă,

a D-Voastră plecată servă,

E. Sturza.

Dulcești, în 2 August—1849.

VIII.

Iași, 8/20 August 1849.

Mult stimate amice,

Astăzi, când în capul Ministeriului pentru Instrucția publică avem un barbat cu dorința și putința de[a] da Instrucției publice din Moldova o bază întâiu națională și al doilea compatibilă cu secolul nostru, este de neapărată trebuință ca toți Românii să contribuie cu a lor socotinți și sfaturi, la acest mult dorit țel. Nu mă pot adresa la altul mai competent de cât la Domneta, în această privință. Te conjur dar, în numele Moldovii, să-mi dai ideea D-tale despre chipul cum ar trebui reformate școalele la noi; închipuește-ți că în această privință n-avem nimic: ne lipsesc școli primare, școli superioare, școli pentru științele înalte. Pentru școalele d'întâiu se găsesc elevi și profesori, iar pentru școalele înalte ne lipsesc mai puțin profesorii de cât școlarii. Trebuie să mai îngăduim câțiva ani cu întemeerea școalelor înalte, sau să le instituăm îndată? Prin ce chip am putea acoperi întâiu lipsa totală de școlari pentru școalele înalte și lipsa mai puțin simțitoare de profesori? D. N. Ghica mi-a manifestat alaltăeri dorința de a avea în mijlocul nostru pe D. Laureanu; m-a însărcinat tot odată să-ți scriu și să te rog să ne dai informare de

locul petrecerei D. Laureanu, și dacă Domnia sa este dispozat de a veni aice.

Al Domniei tale amic,

P. Kasimir

IX.

Mult stimate Domniule și amice,

Ne pare foarte bine că cutia ce ați uitat ne-au dat mult dorita ocaziune de a vă înnoi încredințarea sincerei stime și amicitii ce vă conservăm și pururea vă vom conserva. Dorindu-vă din inimă fericită călătorie și revedere a mult amatei patriei, vă rugăm, în mijlocul luptelor ce vă așteaptă și a triumfelor ce veți sârba, să vă aduceți aminte și de aciea care cu nestrămutabilă și călduroasă stimă rămân și pururea vor fi

ai D-voastre credincioși amici și servi,

Doxachi de Hormuzaki

Eliza Sturza

Elenchi Hurmuzaki

G. Sturza

Constantin, Nicu Hurmuzaki¹.

Dulcești, în 3 Oct. 1849.

P. S. Trimitem cutia cu căciulițe.

---

¹ Fiecare semnează cu mâna sa.

X.

Cernăuți 12/24 Oct. 1849.

Mult prețuite Domnule și scumpe amice,

Mai curând de cât credeam mă văd îndemnat de a-ți scrie pentru a doua oară după pornirea D-tale de aici. Întăia mea epistolă, pe care ți-am trimis-o înainte de trei zile (în 9/21 Oct.), speriez că o vei fi primit-o pîn' acum. Prin aceea scrisoare doriaș numai a te ura despre sosirea D-tale în mult dorita-ți familie și a-ți trimite cele mai cordiale ale mele salutări. Astăzi îți scriu în interes, în interes cam neplăcut și comun. Cred că mă 'nțelegi fără greutate, fiindcă nu mă pot îndoi că vei fi dat pîn'acum cu ochii de *N-rul 141, din 17 Octomvre a lui „Siebenbürger Bote“*.

Cetind răspunsul făcut nouă de către acesta, speriez că lesne mă vei escuza, dacă chiar în întâiele zile al[e] întoarcerii D-tale acasă, te supăr cu două scrisori una după alta, și mai cu samă cu aceasta, care-ți exprimă rugăminta de a te mai ocupa încă odată de «Bote». Tot odată cred că vei privi D-ta acest interes ca nouă comun și că vei simți ca și mine trebuința de a scutura de pe noi o asemenea acuzare. Redacția «Bucovinei» se află într'o poziție cam critică, de oare ce onoarea nu ne iartă a suferi și a trece cu tăcere califierea, de și *condiționată*, de *calumniatori*

---

¹ Gazeta din Sibiiu.

desonești ; simțim, din contra, prea mult datoria de a o respinge cu toată energia. Spre aceasta însă, precum spre refruntarea întregului articol, ne trebuie date, date sigure, pe care nu le avem. «Bote» adecă, drept judecând, nu ne-au refutat, el nu au dovedit nici macar că Sașii nu avură parte la cununa de laur¹, de și poate e adevăr că ea nu venia de la ei, ce de la Unguri. *Dovedit* însă aceasta nu e. El ne concedează mai departe și deputația trimisă la Debrețin, de și adaugă că nu numai Sașii s'împărtășiră la ea. El vorbește de o petițiune subșternută comisiei regnicolare la Pesta ; noi această împrejurare nu o cunoaștem, precum ne sînt puțin cunoscute și celelalte. Noi nu știm cine, cum și când au promis Ungurilor 20.000 Români spre ajutor. Cea mai mare greutate însă provine de acolo că am făcut atacul nostru prea general, lovind pe toți Sașii, acuzându-i în general de simpatii maghiare. Eată că acu ne cer dovezi pentru aceasta, și cum le vom putea da aceste în contra nației întregi? Cum dară de respins pe «deonestul calumniătoriu»? Mă tem că aceasta ne [a] fi greu

---

În n. 30 al „Bucovinei“ se publicase un prim articol, supt titlul : «O cunună de laur pentru „Mesagerul Transilvan“», în care se comenta știrea, dată de ziarele din Viena, că națiunea sasă ar fi dăruit „o laureă de argint“ lui Kossuth. La aceasta răspunsese „Mesagerul transilvan“ pe un ton foarte violent, invinuind Redacția „Bucovinei“.

și nu va rămîne în cazul acest nimic alta, de cât a face treaba aceasta cu totul personală, între mine și redactorul lui «Bote», și a-i cere reparare în alt drum. Te rog, ca pe un prieten prețuit și adevărat, să'mi vorbești cu toată sinceritatea și să-mi spui ce crezi că ar fi mai bine. Neapărat însă trebuie ca să-i facem cât mai curând și un răspuns prin gazetă, un răspuns care să'l sfăreme, să-l lovească pentru ca să nu se mai scoale, un răspuns care să-i bage minte 'n cap.

Iubite Domnule, toată speranța noastră este în D-ta; cauza aceasta devine națională, fiindcă, după cum vezi, «Bote» lovește și 'n năciune.

Cred, Domnule, că este de onoarea și dignitatea națională a răspunde, a răspunde după cuviință și a nu rămânea cu nimic datorî nemicilor noștri. O, de-am putea să-i sfărămăm, să-i zdrobim! Nime nu ar fi în stare a-i lovi ca D-ta, nime nu-i va sfărâma ca puternica'ți și măiestroasa peană a veteranului între publiciștii Români, ca D-ta, mult prețuite amice, care de mult și mai nainte de toți ai redicat cu putere glasul D-tale în apărarea nației. Cine ar și putea face lui «Lorbeerkrantz» o continuare vrednică de începutul lui? Noi nu ne descurajăm nici cum, firească însă ne este dorința ca din luptă, din luptă cu nemicii nației, să eșim nu ca învinși, ci ca învingători. Te rog dară, Domnule, te rog și

te conjur, să binevoiești a aduna cât mai curând datele trebuitoare, cât mai multe și mai ascuțite, cu care înarmați să ne aruncăm asupra lui «Bote». Să îndrăznesc oare a te ruga și pentru mai mult, adecă, ca să binevoiești a compune răspunsul întreg? Prietenia D-le, cu care ne-ai onorat, îm[i]dă acest curaj; ea însăși, Domnule, te va îndemna a-mi veni în ajutor, că vei simți îndestul toată greutatea poziției mele și vei judeca că nu pot rămâne sub acuzarea «eines ehrlosen Verleumders»¹. Vei și înțelege, iubite Domnule, că trebuie să doresc ca răspunsul să se facă cât mai în grabă, neputând ține[a] eu lung timp o asemenea califiare pe spinare. Frații mei, Docsaki și George îți repetesc din partea lor rugăminta făcută aici de mine, și așteaptă ca și eu cu *cea mai mare nerăbdare răspunsul D-tale*. Poate ar fi bine de ai scrie D-ta și D-lui Laureanu sau Maiorescu, ca să ne vie și D-lor în ajutor cu datele, ce, neapărat, le au adunate. Eu ași scrie singur D-lui Laureanu, nu știu însă unde se află acum — mă tem însă că, deși i-ași scrie, să nu facă ca D-l Maiorescu, care încă până astăzi nu au binevoit a-mi răspunde la o epistolă ce i-am trimis-o în *Ianuarie*. Vă trimitem toți câți sîntem aici cele mai amicale complimente și salutări, D-tale, familiei D-tale, și comunului nostru amic

---

¹ Unui calomniator infam.

D-lui Mureșanu, și sînt, mult prețuite Domnule și amice, în nerăbdătoare așteptare unei scrisori a D-tale, cu adevărată stimă și cu cea mai sinceră prietenie

al D-tale plecat serv și amic,
Alec Hurmuzaki.

P. S Chiar acum primesc o scrisoare de la Dulcești, care mă înștiințează că D-ta ai pornit înainte de 10 zile de acolo. Eu îți mulțămesc, din parte-mi, pentru bunătatea ce ai avut a rămânea mai multe zile acolo și-ți transmit salutarile cu care m'au însărcinat locuitorii, adecă membrii familiei mele de acolo, pentru D-ta. Pe D-l Murășanu îl rog să binevoiască a mă bucura earăși cu o scrisoare, dându-ne înștiințări, de care avem foarte mare lipsă. Înainte de a primi răspunsul lui «Bote», care ne-au venit numai astăzi, am pregătit și am dat la tipar un articol pentru numărul viitor, care a desplăcea earăși lui «Bote». Să-mi spui, după ce-l vei ceti, cum l-ai găsit.

Salutare și frăție,
Alec.

XI.

Cernăuți ¹⁴/₂[6] Oct. 1849.

Prea onorate Domnule și mult prețuite amice,

Nu știu de vei fi ajuns pân'acum în sînul familiei D-tale, atîta însă știu, că la mine dorința

de a reîncepe convorbirile noastre au fost mai mare decât răbdarea și, de aceia, fără să aștept a mă înștiința de-sigur despre sosirea D-tale în Brașov, am luat condeiul pentru a-ți scrie aceste puține rânduri, a căror scop nu este altul de cât a-ți aduce o cordială salutare, un semn de vie aducere aminte și expresia celei mai adevărate stime din partea celui, pe care pornirea D-tale de aici umplu cu mare părere de rău. Nu m'ași putea mângâia despre aceasta, dacă, din altă parte, nu ași simți bucuria care o ai, revăzându-ți familia, ce te dorea pe atât cât o doreai și D-ta. Trebuie dară, mult prețuite amice, să ne dai o altă mângâiere, care vom găsi-o în dese epistole ale Domniei Tale, pe care, după promisiunea ce ai binevoit a ne da, le așteptăm cu nerăbdare. E de prisos să-ți spun cât ne vei îndatori prin aceasta, crezând că nu te vei îndoi despre respectuoasele și prietineștile noastre cugetări pentru Domniata.

Primește, iubite Domnule, alăturatul exemplar al «Bucovinei», ca un mic semn al acestor simțeminte, precum și al recunoaștinței cu care 'ți este datoare Redacția ei.

Te rugăm, mult stimate Domnule, să ne păstrezi și 'n viitor prietenia cu care ne-ai onorat și pe care o știm prețui, și să mă crezi al D-tale

deapururea prea plecat serv,

Alecu Hurmuzaki.

P. P. Binevoiește a arăta familiei D-tale, de și nu am onoarea de a o cunoaște din persoană, respectuasele mele complimente, D-lui A. Murășanu, care m'au bucurat astăzi cu o prea binevoitoare scrisoare, toată recunoștința și toată prietenia mea. Dela Sibiiu am aflat că Sașii țin «förmliche Beratungen», pentru răspunsul ce ni-l pregătesc. Ai cetit amenințarea lui «S. Bote»? Trebuie să nu-i rămânem datori nici cu o pară.

Am scris în cea mai mare grabă, binevoiește dară a-mi escuza reaua scrisoare.

XII.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Cernăuți 18/25 Oct. 1849.

Mult prețuite Domnule și scumpe amice,

Eri am avut nespusa și dorita bucurie de a primi cel întâiu semn de vieată, cea întâiu epistolă a D-tale, din care am aflat, spre via noastră plăcere, că, în sfârșit, *per tot discrimina rerum*, ai ajuns a-ți revedea Penații. Îți mulțămesc pentru amicala atențiune ce ai avut a mă înștiința fără întârziere despre aceasta, că, în adevăr vorbind, aveam și eu oareșcare îngrijere despre trecerea D-tale prin Secuime și numai acum sînt liniștit. Bucuria mea ar fi deplină, de nu mi-ai fi scris că ai aflat soția D-tale cam pătîmindă. Sperez însă, ca și D-ta, că se va îndrepta curând, mai

ales văzându-te acum aproape de sine și toate calumniile, de care-mi vorbești, date de rușine. Ce să mai zic, iubite Domnule, cum să-ți mai mulțănesc pentru rara D-tale amabilitate, pentru îndatoritoarea bunătate ce ai avut a-mi trimite un așa de prețios *suplemînt* la epistola D-tale? De eri până astăzi l-am și tradus și cu mare bucurie îmi voi orna foaia cu el. Văd, Domnule, și recunosc cu grațitudine că din toți frații Transilvani ce avui plăcerea a cunoaște, D-ta ai pentru stimătorii amici ai D-tale cea mai bună memorie. Aceasta ți dă un nou drept la stima noastră și-ți robește încă mai mult—de se poate—inimile noastre. Nu-ți pot zice mai mult pentru promisiunea ce-mi făcuși, de a-mi trimite, cu poșta viitoare, un răspuns sfărâmător pentru «S. Bote». Înainte de 4 zile, adică în ¹³/₂₅ Oct., ți-am scris o epistolă lungă, pentru a te ruga despre aceasta ¹.

Din epistola D-tale de eri, am văzut, spre cea mai deplină a noastră bucurie, că D-ta ai venit înaintea celei mai simțite și mai urgente dorinți a noastre. Epistola de care vorbesc fiind trimisă, spre mai mare siguritate, cu rețepis, cred că o vei primi fără sminteală. De ne vei face onoarea a ceti articolul «Sibiiu», din Nr. 34 al «Bucovinei», vei găsi în el, pe la sfârșit, (despre împrumutul făcut Sașilor) o idee, pe care am ex-

¹ De sigur scrisoarea X.

primat-o tocmai ca și D-ta, în *suplementul* trimesie. Această întâmpinare în idei și chiar în expresiune mi-au făcut mare plăcere, că am privit-o drept probă unei reciproce simpatii între îmbele Redacții. Spune-mi acu că nu-i adevărat proverbul «les beaux esprits se rencontrent»? Mi-ai mai dat o înștiințare, care m-au suit pân'într'al zecelea cer, o înștiințare pentru care ț[i]-aș sări de mii [de] ori în gât, de ai fi aici, și pentru care acum îți trimit tot atâtea îmbrățișări și sărutări *spirituale*, înștiințarea adecă a renvierei gazetei D-tale, pe care o așteptăm cu nerăbdare și o vom saluta din toate puterile inimii noastre. Dișteaptă-o cât mai curând, scumpe amice, dișteaptă-o degrabă, spre bucuria Românilor, spre mînia nemicilor și a — D-lui Negruzzi! Mi-ai spus să deplinesc răspunsul pentru «Bote», ce vei avea bunătate a-mi trimete, cu datele ce mi se vor trimete de la Sibiiu! Ai crezut, se vede, că toți oamenii, toți amicicii sînt într'un fel, că-ți samănă toți D-tale! Te-ai greșit foarte, că, spre părerea mea de rău, trebuie să-ți zic că nu-i așa. Afară de 2 scrisori a D-lui Bologa, nu am primit de la Sibiiu nici o epistolă, nici cea mai mică înștiințare. De nu ar fi avut mult prețuitul nostru amic, D-l A. Mureșanu, prietenia de a-mi scrie, ași fi rămas cu totul fără știri din Transilvania, care și acum ne sînt de cea mai mare lipsă. Nu știu nimic despre cele ce se fac,

ce se lucră, ce se întâmplă pe acolo — iarăși sîntem despărțiți și depărtați ca de China. Am scris la mai mulți cunoscuți și necunoscuți, dar nime nu răspunde, nime nu scrie, nime nu trimite aici cea mai mică înștiințare. M'am adresat către d. Murășanu, pentru ca să-mi găsească corespondenți și nu mă pot îndoi despre bunătatea D-sale, a căreia rezultat aștept cu nerăbdare. Ași dori să avem știri din toate părțile Transilvaniei, așa dori să avem de aceste neapărat și din Ungaria, adecă din părțile române și tot așa mult așa dori să aflăm și ceva, de (*sic*) timp în timp, din Valahia. La Arad am scris, după cum mi-ai recomandat, D-lui Atanasiu Sandor, ba și lui Gavra, la Timișoara lui Iuga, fără să fi primit vre-un răspuns. La Oradia Mare am espeduit eri, trimesesem acolo și mai înainte. Mult ț[i]-ași fi îndatorit de mi-ai putea recomanda niște corespondenți. Nu ar fi bine de aș căuta să găsesc în Sibiiu și alte locuri culegători, căroră se 'nțelege că le-am fi recunoscători? Îmi mai rămâne a te înștiința că fratele meu George, care m-au însărcinat de a-ți trimite multe salutări, s'au retras de la redacția gazetei, fiind că-i hotărât a petrece la țară, ca și pîn'acum. El rămâne conlucrător, fără a fi redactor. Îți poți face ideie cât sînt de înjugat acum, unde am rămas numai cu fratele Pumnu, care are și ocupațiile sale. Cumnatul meu Petrinò și soția lui îți trimit prea multe

salutări. Părinții mei tot încă se află la Dulcești. D-lui Murășanu binevoiește a-i exprima reînnoita mea mulțămire pentru noii abonați. Bani adunați să nu se trimeată la Dulcești, de oarece transportarea lor de acolo este destul de grea, fiindcă nici din Moldova nu pot veni prin poștă. Eu sperez a găsi un mijloc mai bun, pe care 'l voi însemna cu posta viitoare. Rugându-te să înfățișezi Doamnei soții D-tale respectuoasele mele complimente, te salut, te îmbrățișez din inimă, aștept cu *nerăbdare răspunsul pentru Bote*, și te încredințez de adevărata stimă și prietenie

a plecatului D-tale serv și amic,

Alecu Hurmuzachi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIII.

Cernăuți $\frac{4 \text{ Noem.}}{23 \text{ Oct.}}$ 1849.

Mult prețuite Domnule,

Scumpe și iubite amice,

Toată posta îmi aduce nouă dovezi de amabilitatea și prietenia D-tale. Primește, iubite Domnule, cea mai sinceră a mea mulțămire și crede că prietenia și stima mea pentru D-ta crește din zi în zi, de se mai poate aceasta, că din zi în zi, iubite Domnule, învăț a te prețui mai mult.

Dacă fiecare postă îmi aduce o nouă probă a bunătății D-tale către noi, fiecare epistolă a mea trebuie să-ți ducă expresia celei mai adevărate recunoștinți. D-ta însuși poți judeca ce însemnător serviciu de prietin îmi faci și, cunoscându-mă, te poți încredința și despre gradul recunoștinței mele. Afară de epistola ce ai dat lui Cocriță Casimir, am primit toate trimise. Prietinel mă vatămă, dacă mă mai întreabă de vor găsi [loc] acelea și cele viitoare, pe care are bunătate a ni le promite, în gazeta mea. Spune-i, te rog, că mă necunoaște cu totul, dacă socoate că eu nu știu prețui îndestul atât bunătatea D-sale cât și rezultatul acestei, adecă cele trimise pîn'acum. Din contră, îl rog să creadă că m-a îndatori foarte, foarte mult de ar binevoi a-și împlini promisiunea și a ne trimite și pe viitor cât mai multe va putea. Eu îndrăznesc a-l ruga pentru aceasta. Răspunsul ce va binevoi a face Der Kronstadter Zeitung ne va bucura prea mult, și 'mi rămâne numai a ruga ca să-l grăbească. Răspunsul către «Bote» se va publica în numărul viitor, adecă Vineri ¹. Tot pentru acel număr s'au dat și *corespondința* de la Sibiiu, carea spre a mea părere de rău nu mai avu loc în

¹ E tipărit în No. 36 al „Bucovinei“, din 28 Oct. 1849 și are titlul: «Un rămas bun al „Bucovinei“ către Redacțiunea „presinte“ a „Mesagerului transilvan“». Se recunoaște scrisul lui Bariț. Articolul are ca motto: „Ad retinendam coronam“.

Nrl. 35. Cu numărul 36 doresc a începe publicarea lui *Iancu*, pe care l-am reținut, crezând că poate prietinel va fi mai găsit nouă date încă, cu care să-l îndeplinească. De se poate aceasta, i-aș fi prea mulțămitor. Prietinel nu au avut pin'acum o întâlnire cu Iancu? Sau nu au primit dela alții date care pot servi, spre a face această prețioasă lucrare noch ausführlicher und genauer?. Îmi spui că Nrl. 32 al Bucovinei cuprinde numai: „*un articol*, de și gazeta au eșit în două coale». Cred că te-ai greșit și ai avut alt număr în vedere. Nrl. 32 cuprinde, afară de un articol lung în feuilleton și afară de cronică, 1 articol lung de la Cernăuți (Des Landes Hauptwunsch), un alt articol tot de la Cernăuți (despre școli), unu' micuț, tot de la Cernăuți, și al 4-le despre reorganizarea iușției în Transilvania,— așa dară Nrl. 32 cuprinde cu feuilletonul 5, fără de a socoti și cronică. Nrl. 33 cuprinde iarăși 3 articuli; N-rl 34 are asemenea mai mulți. Drept e că ași dori să între încă mai mulți articuli, dar ce să fac cu literele ceste bocănate?

Părinții mei tot încă sânt la Moldova. Tatăl meu, cu fratele meu Constantin, au fost și la Iași. În săptămâna aceasta însă cred că vor sosi aici; cumnatul meu și sora mea îți trimit mii de salutări. D-lui A. Mureșanu, pe care mult îl salut, voi trimite în curând *hora* pe care au dorit-o, pusă pe note. De la Arad mi-au scris d. Sandor.

Iubite Domnule, fă cum ai făcut pân 'acum, scie-mi ades și mult, că mult mă bucuri și mă îndatorezi. De ai putea îndemna pe cineva de la Sibiiu a-mi scie?

Adio, iubite, multe complimente familiei D-tale și D-tale o îmbrățișare frățească și expresiunea celei mai adevărate stime de la al D-tale plecat serv,

Alecu Hurmuzaki.

XIV.

Domnul meu,

Mult onorata și amabila Domniei Tale scrisoare mi-au ocasionat cea mai bucurătoare surprisă, simțindu-mă însă cu totul umilit prin nemărginita indulgenție, cu care binevoiești a mă onora și a acoperi neajunsurile noastre. Nu pot a-ți exprima, Domnul meu, cât de glorios mă aflu prin prieteșugul cu care binevoiești a mă onora, pe care am avut bucuria a-l cășliga (*sic*) în lunile cele neuitabile a anului 849, de scumpă memorie, a petrecerii noastre împreună, la Cernauca. De și sînt cu totul noviț în limba românească, tot oi avea de cea mai mare mulțumire a mă supune examenului Domniei-Tale, scriindu-ț[i] din țara noastră și rugându-te să nu ne uiți, și să binevoiești a presanta respectul meu

mult stimatii Domniei Tale soție, și a fi încredințat de cea mai adâncă stimă, cu care am deosăbita onoare a mă însemna

Al Domniei Tale plecat serv,
P. Petrino.

Cernăuți, în $\frac{4}{16}$ Noemvriu 849

XV.

Domnul meu,

Nu știu, mai întâiu să-ți mulțumesc pentru neuitare, pentru marșurile cele frumoase naționale, pentru protocoal, pentru cântecul Oltului, etc., etc., sau pentru plăcerea și mulțumirea ce ne-ai ocazionat cu toate aceste și anume cu vestea cea bună ce ne dai de familia Domniei Tale cea scumpă, întru a căriea mijloc aflându-te acuma, după așa lungă privăciune, tot găsești vreme a gândi și la frații Domniei Tale cei în depărtare, care i-ai cunoscut în așa fatale încunjurări și care o privesc de mângăiere a avea știre de Domnia Ta, pe care nu te considerăm alt fel decât ca una din cele mai scumpe mădulări al familiei noastre, căria jertvind Domnia Ta, în timpul trecut, de bună voe o parte din zilele exilului Domniei Tale, ai câștigat dritul de «Bürgerrecht» în familia noastră, și ne-ai procurat

una din fericirile cele rare al Națiunii noastre, a avea în Stammbaum al inemilor noastre o persoană cu meritele și elevăciunea Domniei-Tale. Așa dar ne măgulim a crede că nu te vei supăra de te vom pune în Stammbaum al nostru, de care, precum te-ai încredințat, au oamenii neapărată trebuință în țara noastră. Dar să venim la sugetu ce ne-au procurat bucuria de a primi onorata Domniei Tale scrisoare, adecă la muzica românească; apoi trebuie să-ți spun că se lucrează, de și cam încet, la ea, și de nu s'ar putea litografia prea multe până la întâiu Ghenarie, măcar cele mai frumoase s'ar putea publica, în vremea aceea. Așa ne promite Alecu, că, precum ~~vești~~ ^{en} ~~Georges~~ ^{ty} ~~care~~ ^{ry} nu s'a mai dus la Moldova, și i-au luat *dimisiunea* de la redacție, vroidnd a fi, precum spune, de tot slobod. Apoi, în zilele trecute, s-au pus aice «Hora cea cu flori la pălărie», «Soarele în vîrf de munte», și a lui Bolentinean «Radu Domnu' și fata din casă», în muzică, pentru clavier și din gură, de Domnul Carl Miculi. Dar am plăcerea a-ți spune că zelul Domniei Sale au fost încoronat de cel mai bun succes; au întrebuițat toată măestria, păstrând totodată toată sfințenia sublimă a melodiilor naționale, care este prea rar la un străin, și ne vom sili, cum a veni Domnia lui de la țară, a-l persuadea să ne mai bucure și cu alte compuneri, înainte de a merge Domnia lui la

Eși, unde merge să deie concerturi și apoi om mai vedea ce-i de făcut. Deprisos este de a-ți vorbi despre frumseța marșului a lui Cîrlova, la care nu ne-am hotărât încă ce muzică s'ar potrivi, însă om scoate-o și aceasta la cap, socot.

Am regret de a-ți spune că știrile ce ne dai indeobște nu au meritul de a ne bucura, dar, răbdare și perseverență, cu nădejdea în Domnul că toate au odată sfârșit, adecă nu răbdarea, ce supărarea. De voiești Domnia Ta a ști despre familia noastră, apoi să-ți spun că părinții mei tot nu s'o mai înturnat din Moldova, ce din zi în zi îi așteptăm; acuma se află pe la mănăstiri, unde au scris Nicu Ghica, ministru bisericesc, să-i primească cu marafet. Docsaki de abia ieri s'au dus la Storojineț, de unde nu știu o apuca drumul înainte sau înapoi.

Noi, Domnul meu, precum știi, tot cu copilașii ne petrecem vremea, cari neîncetat mă întreabă: «Domnu' Bariți ce nu mai vine? De acu n-a mai veni?» și multe de aceste. Dar eu, rugându-te să binevoiești a prezanta mult stimatăi Domnia Tale soție multe salutări frățești, din partea noastră și îmbrățișind pe copilașii Domniei Voastre, am plăcere a mă însămna, cu tot respectul, al Domniei Voastre

Devoată soră,
Euphrosyne Petrino.

XVI.

Cernăuți 6/18 Noemb. 1849.

Mult prețuite Domnule și Amice,

Am avut bucuria de a primi eri scrisoarea D-tale (din 12 Noem.) și, cu toate că ai bună-tatea de a mă deslega de nemijlocit răspuns, totuși eu nu voi să mă lipsesc de plăcerea de a-ți scrie cât mai des și a-ți mulțami pentru multe probe a prieteniei D-tale, care ne păstrează o așa de fidelă și amabilă aducere aminte. Astăzi mai cu samă doresc a-ți scrie pentru a-ți trimite, afară de complimentele mele, și nenumărate salutări cordiale și prietenești din partea părinților mei, care, sosind alaltăeri aici, mai întâi m-au întrebat de știu ceva despre D-ta și m-au însărcinat a-ți mulțami din parte-le pentru petrecerea D-tale la Dulcești, de care atât ei cât și locuitorii de acolo vor păstra în etern cel mai scump și mai plăcut suvenir. Părintele meu însă își păstrează plăcerea de a-ți exprima el însuși simțimintele de care el și toți ai săi, fără excepțiune, sînt însuflați pentru Domniata, scumpul meu amic. Cât pentru relațiile în care ai binevoit a mă pune cu Sibiienii, îți sînt foarte îndatorit, că în adevăr am primit dela T. L—u¹ niște

---

¹ T. Laurianu.

scrieri foarte prețioase, dar de trist cuprins. De la D-l Fabr Munt., de care îmi scrii, nu am primit însă pîn'acum nimic. Îți mulțămesc pentru știrile trimise și îți mulțămesc de pe acum pentru cele ce vei mai avea bunătatea a-mi da. Mă bucur mult că nu voiți a trece cu tăcerea blăstămațiile din «Kronstadter Zeitung». Văzut-ai, frate, cum s'au obrăznicit d. Gött? Aibi prietenia de a-mi zice opiniunea D-voastre asupra răspunsului făcut lui «Bote», și de nu crezi că *despre acest (singur) punct* să se curme cearta între el și noi? Cearta *generală* însă, între noi și el, cred că va trăi cât și gazetele noastre.

Despre pauzarea gazetei D-tale, de care zici că poate nu este fără folos, mărturisesc că nu sînt de opiniunea D-tale, ci din contra doresc și te conjur să o reîncepi cât mai curînd. Noi trebuie să deprindem pe ai noștri la lectură, pentru ca să ia interes la trebile publice, să se deștepte cât mai în grabă și cât mai mult, ca să le putem vorbi, ca să ne înțelegem între noi, să ne consultăm și să ne încurajăm.

Către d. Nic. Maniu, la Sibiu, m-am adresat, in puncto, culegătoriei și încă nu am primit răspuns. D-l Sandor de la Arad, au avut bunătatea a-mi scrie de două ori și-i sînt foarte recunoscător. Pentru numerii ce lipsesc D-lui Iuga au scris fratele Pumnul domnului A. Mureșanu de două ori, adevărat și eri. Aștept dară de la bună-

tatea acestui domn, pe care mult îl salut, răspunsul. Adresa doamnei Sturza din Micleușeni este :

Mad. Cathérine Stourza, née Stourza — chez Mr. A. Hennig. A Iassy (Miçlaoucheni).

D-lui Andronic se va trimite de sigur cu posta viitoare planul dorit. Fratele Pumnul atât cât și noi te întrebăm de nu e speranță că să publice d. Maiorescu istoria literaturii românești, pe care, cum ne-ai zis, o are de mult gata. Această publicare ar răspunde la cea mai *urgintă și mai simțită* lipsă. Cât despre mijloacele pentru tipărirea ei, cred că aceste nu ar trebui să fie o împedecare, și am face, pentru a le găsi, tot ce ne-ar fi în putință.

Alăturat îți trimit un prospect a unui vorbăriu germano-român, a căruia tipărire s'au început la Galați. Autorul (profesorul Stamati) punându-mă între culegătorii săi, te-au pus și pe D-ta, și mă întreabă acum de cred că vei avea bunătatea de a te însărcina cu aceasta. Eu i-am scris să se adreseze de-a dreptul către Domniata. D-ta vei răspunde dară, cum vei vroi. Dacă nu te-ai putea ocupa singur cu aceasta, avînd mai vrednice și mai serioase ocupări, totuși eă te-ași ruga să binevoiești a-i găsi pe cineva pentru această comisiune. De și acest vorbăriu nu este nici cum deplinit, und vieles zu wünschen übrig lässt,

totuși este un început, și bietul autor merită, pentru silința și buna a sa intențiune, încurajare. El cu bucurie dă al zecelea exemplar fie căruia culegător. Nu te mânia că te-am supărat și cu aceasta, dară știi că din inimă ași [dori] să pot face un serviciu fiecăruia Român zelos și un asemenea cred că este Stamati. Am auzit de Bologna că ar fi întrebuințat de Wohlgemuth sau Bach ca secretariu, nu știu de e adevărat, că el tace — se vede că s'au făcut diplomat. Căpitanu Luki asemenea s'au făcut diplomat, ba chiar și Mihalescu pare că aspiră la diplomație. Numai D-ta ne-ai rămas bun și amabil și îndatoritor amic. Cumnatu-meu Petriño și sora, cu toată mica dar numeroasa ei familie îți trimit multe salutări; asemenea frații mei de aici, cei *cu* și *fără* familie. Dar eu, îmbrățișându-te din inimă și încredințându-te de cea mai sinceră stimă și prietenie, rămân, trimetînd onoratei familiei D-tale și comunului nostru amic, D. Murășanu, multe complimente, al

D-tale plecat serv și amic,

A. Hurmuzachi.

P. S. De vei mai plăti scrisorile către mine, nu-ți mai scriu nici odată; te rog să nu mă privezi de plăcerea [de] a conversa cu D-ta.

XVII.

Mult prețuite Domnule și mult scumpe amice ¹,

Am avut și eri nespusa bucurie de a primi o prețuită epistolă a D-tale, împreună cu mai multe supleminte, adecă diferitele broșuri, ce ai binevoit a ne trimite. Marșul lui Cîrlova, protocolul de la Blaj, care va fi document la posteritate, Universul, broșura episcopilor — toate aceste ne interesează foarte mult și ne sînt de mare preț. Tot așa de scumpe ne sînt corespundințele și minunații articuli cu care ne onorează și ne îndatorește la cea mai mare mulțămire mult stimatul și iubitul nostru amic. N-rul 36, care se expediază astăzi, cuprinde răspunsul către «Bote»; cred că-l va îndestula. Sperez că și amicul va încuviința prelucrarea. În articolul de la Sibiiu am fost nevoit a lăsa afară puține rînduri, fiind că nu mai încăpea; pentru aceasta rog escuză. De la Sibiiu nu ne scrie nimene, toți pare că au intrat în pămînt. Nici de Rusu nu știu ce s'au făcut. Bologa tace, asemenea fac și toți ceilalți cunoscuți și necunoscuți, afară de vre-o 2—3 anonimi, care ne-au scris lucruri neînsemnătoare cu totul. Aceasta ne produce mare *embarras*, neputînd noi răspunde îndată la atacurile care ne vin cu grămada din toate părțile. Eată ce ne-au venit

---

¹ Data lipsește. Bariț însemnează: 1849, Novembre.

astăzi— (vide Beilage). Acest articol se află într'o gazetă litografiată : «Oesterreichische Correspondenz», care stă supt nemijlocita înrîurire a ministeriului, și este anume organul ministrului Bach. Din această cauză e de neapărabilă trebuință, ca acest articol să fie refutat și luminat— beleuchtet, după cuviință. Judecă singur acum, de putem face noi singuri acest răspuns, pentru care avem lipsă de date sigure, care cu totul ne lipsesc. Impărțirea Transilvaniei nu o știu de cât prin gazete. Acestea ne-au spus prea puțin despre ea. Așa dară sîntem nevoiți a tăcea, pînă ce se va milostivi unser verehrte und erprobter Freund de a ne veni în ajutor. Amicul, a căruia merite pentru nația română sînt recunoscute de către aceasta, au câștigat și câștigă nouă merite pentru redacția «Bucovinei», care nu numai singură, ce cu toată numeroasa ei auf und absteigende Familie îi este îndatorită spre eternă recunoștință. Eu nu mai știu cum să-ți mulțănesc, nu numai că am obosit a-ți repeți mulțămiri verbale, acum au început a-mi lipsi și cuvintele. De aceea te rog și te conjur a-mi da ocasiune pentru a-ți proba recunoștința mea și prin faptă. Crede că prin aceasta mă vei îndatori încă și mai mult. De ț[i]-ași putea face vre-o comisiune, de ț[i]-ași putea împlini vre-un serviciu, ași fi foarte fericit. Apoi condițiile ce mi-au propus amabilul meu amic, pentru conlucrarea sa la gazeta mea sînt

cu totul generoase, și m-au îndatorit toți ai mei să-ți răspund cât mai curând că se primesc cu mulțămire de cătră ei atît, cît și din partea redăcciunei. Aceasta nu este destul, trebuie să-ți mai zic că toți noi avem obicei, sau, vorbind cu Pumnul, sîntem îndatinați a păzi strîns contracturile, și a ne ținea mai ales de condițiunile acestora, ca jădanul Șiloc a lui Shakespeare. Se înțelege că ne vei da și nouă, voie a-ți propune din parte condiții și eu aștept spre aceasta numai întoarcerea părinților mei, pentru ca să fie ele propuse ex consilio generali a genitorilor și a întregii «prosapiei» hürmuzăkești (după cum ar zice d. Javra (*sic*) din Arad). Văzând foaia ce cuprinde marșul lui Cîrlova, mă bucurasem foarte de odată, crezând că mi s-au împlinit cea mai vie dorință, adecă că ai reînceput publicarea ei și a gazetei. Sperăm că ne ai păstrat această surpriză pentru din cele mai aproape poste viitoare. — Pentru marșul lui Cîrlova îți va mulțami în deosebit fratele meu; tot așa dorește a face și soră-mea, pentru cele trimise ei. De 3 zile sînt cam bolnav și mă văd silit a încheia epistola, de și ași fi dorit a vorbi încă mult cu D-ta, prețuite amice. Rămâne pentru altă dată. Acum ieu ziua bună de la D-ta, pînă la posta viitoare, rugându-mă să binevoiești a înfățișa onoratei familiei D-tale respectoasele

mele salutări și să primești încredințarea, că sînt
cu cea mai adevărată stimă și prietenie

al D-tale plecat serv și amic,

A. Hurmuzaki.

P. S. Salutări d-lui Murășanu, pe care-l rog
să binevoiască a trimite banii adunați cu Eil-
wagen care merge la Viena. Acest mijloc e cel
mai sigur și după împrejurări și cel mai scurt.
Also über Wien nach Tschernovitz. Mult te-ași
ruga pentru o broșură a lui Laureanu: «Die Ro-
mänen der östr. Monarchie».

Adio și îmbrățișare.

Te rog, iub te, să nu plătești epistolele cu care
ne bucuri — după cum ai făcut pîn'acum. Te
rog prea mult să nu mai faci aceasta.

XVIII.

Domnul meu,

Am avut plăcerea și mulțumirea de a primi
mult stimatele Domniei Tale scrisori, Cântarea
Pandurilor cea prea frumoasă și Vocabularu' cel
minunat, care ai binevoit a ne trimite și care
ne-au convins din nou că memoria Domniei Tale

nu e așa de scurtă precum o țineam și precum *unii* rău înștiințați ne spunea.

Dar fiind-că pomenesc de scrisori, apoi dă-mi voe, Domnul meu, a-ți zice, că, măcar că Domnia Ta protestezi în contra opiniunii mele, zicând că nu ar fi merit că ți-ai adus aminte chiar la început de noi, eu trebuie să repet că meritul este mai mare când își rechemă *cineva* în memorie nouăle cunoștinți de așa scurt timp, revăzându-se, după multe chinuri și suferințe, care sunt nedespărțibile de exil, în mijlocul mult amatei familie și a amicilor, companionii tinereții și compătitorii timpului din urmă, revăzându-te, așa dară, Domnul meu, Domnia Ta, în mijlocul acelora după care «ada-ți aminte nu de a lui cuvinte», ce cum supirai în mijlocul nostru, fiind trist și pe gânduri, precum însuși Domnia Ta mărturisești, zic încercat acuma de cei care-i dore[a]ji, revăzându-te în Patria amată și crud struncinată, totuși binevoind între ocupăciunile Domniei Tale cele dintăi, a ne adresa și nouă epistole amicale, este fără de îndoială cel mai mare merit, de și modestiea Domniei Tale nu vrea să-l privească ca așa, că nu este merit când *cineva*, după ce îi trece amețea la atit dorei și așteptatei revederi, reviiind în liniștea obișnuită, îi aduce aminte, în oarele luaziriului de făcutele cunoștinți în trecutul și petrecutu' timp în exil. Așa, Domnul meu, nu te supăra că

ți-am descoperit și acest merit. Fiind-că foarte am prelungit sugetu acesta, vroid a-ți dovedi meritul Domniei Tale, și nevroid a mă întinde, ca să nu-ți fac osteneală prea mare, vroid Domnia Ta a face parafrază scrisoricăi acesteia, precurm, cu înnoita expresiune considerăciunei cu care am plăcerea a mă însemna al Domniei Tale.

mult stimătoare amică,
Euphrosyne P[etrino.]

Cernăuți, 20 graduri de frig. 849, 10-bre, Sântul Andreu.

P. S. Earăși și earăși îmi pare bine că te vei necăji cu scrisoarea aceasta barbară, dar am avut dovezi de răbdarea Domniei Tale, când te ostineai cu Aglaița și Lenci, care acuma mai învață și joc, nu numai religie.

P. S. Și eartă, Doamne, greșalele noastre, precum noi nu ertăm greșiților noștri.

Cernăuți $\frac{1 \text{ Decemb}}{19 \text{ No[emb]}}$ 1849.

XIX.

Mult prețuite și scumpe amice,

Te felicitiez din inimă pentru voia ce ai primit ca să-ți publici gazeta, pe care toți o așteptăm cu nerăbdare și bucurie. Nu ți-am scris vr'o

câteva zile, crezându-te în drum spre Sibiiu, după cum mi-ai scris. Îți mulțămesc mult pentru răspunsul ce ai dat «der Oestreich. Correspondenz».

Numărul de astăzi al Bucovinei (39) vă duce un articol îndrăcit, care mi s'au trimis din Transilvania, înainte de vr'o câteva săptămâni. Îți spun, în cel mai *strict secret*, că autorul nesu[b]-scriind epistola sa, îmi este necunoscut, și că nu știu cu ce chip l-aș putea afla, de oarece lesne vei înțalege că nu-l pot provoca prin gazetă, ca să nu dau de gol anonimitatea corespundintelui.

M-am mirat de răspunsul lui «Bote», care, după atâta fanfaronadă și amerințare, mi-au părut foarte mișălesc. Aud de la Sibiiu că Sașii s'au cam îndrăcit. Nu știu ce impresiune va face la Sibiiu articolul de astăzi. Vei binevoi a-mi spune ceva despre aceasta. M-aș interesa mult a cunoaște pe autorul, care pare a fi ein ganzer Mann și scrie foarte bine. Nu știu, trate, ce mișcări, ce cercări faceți pentru a curma nedreptățile revoltătoare sub care gemeți. Nu știu ce temeri sau ce speranțe aveți, nu știu ce se face în Bănat, pentru de a-l scăpa de întrupare cu Voivodina. Ah, iubite, ce blăstămății, ce nerușinare, ce nedreptate — și ce grozavă nefericire! Spune ce e de făcut? De ce nu mai trimiteți earăși o deputație cît de numeroasă? Ce face Șaguna? Tace el? Nu pot aștepta momentul unde ți-oiu vedea gazeta (de care te rog să trimiți un exemplar și lui Ne-

gruzzi), că ea ne va spune toate aceste ; ea va avea misiunea de a conduce pe Români. Nu am putea noi oareșcum mîntui Bănatul de pericolul ce-l amerință? Zău, trate, că-mi vine a plînge, și nu știu de mai e ertat a spera ceva bine.

Și la Moldova se face o gazetă de amicul nostru Casimir, împreună cu alți patrioți. Dea Dumnezeu succes publicisticei române, și ostenelelor sale bune rezultate !

Tatăl meu, care-ți mulțamește prea mult pentru prea binevoitoarea scrisoare a D-tale, îți trimite astăzi, ca și maica mea, frățești salutări, și nu va lipsi de a-ți răspunde cu posta viitoare.

Domnului Murășanu cele mai călduroase complimente și cred că va fi primit numărul ceruți pentru împlinirea lipselor.

Unde se află Laurianu și Maiorescu? Oare pe ei nu-i persecutează? Dacă mi-ai putea găsi la Sibiiu un corespondinte stabil, care să ne scrie regulat, mult m-ai îndatori. Cercetează, te rog, despre *Rusu*, fiind părinții mei îngrijiți, că poate ar fi murit, fiind bolnav când au pornit de aici. Neputându-ți scrie astăzi mai mult, îmi păstrez pentru una din postele viitoare plăcerea unei mai lungi conversațiuni. Trimit plecate complimente familiei D-tale, te îmbrățișez din inimă pentru toate scrisorile de pîn' acum și *de'n viitor* și sînt al D-tale cu deosebită, sinceră stimă și prietenie,

plecat frate și serv,

A. Hurmuzaki.

XX.

Domnul meu,

Epistola Domnii[i] Tale, cu care ai binevoit a ne onora, mi-au cauzat mare plăcere, aflând din ea că Domnia Ta te afli bine în mijlocul doritei familie Domnii[i] Tale, căria te rog a zice complimentele noastre, și că Patria căria ai fost ripit (*sic*) se bucură de a te vedea eară ca un sprijin vrednic dorințelor și drepturilor ei. Te gratulez, Domnul meu, la reînceperea organului spre ferecirea Patriei și rugându-te de a primi încredințarea neștrămutabilei mele stime, cu care am onoarea de

al Domniei Tale plecat serv,

P. Petrino.

Cernăuți $\frac{2}{14}$ Dechemvrie
849.

XXI.

Cernăuți, $\frac{3}{15}$ Dec.
1849.

Mult prețuite Domnule și scumpe amice,

M-ai desdăunat cu mărinimie pentru unele poste, care nu-mi aduseră nimic din Transilvania. Văd că ai hotărît a te sacrifica sau sacriface

pentru mine; văd că reversi asupra-mi toată bogăția neprețuibilei D-tale prietenii, văd că în scurt timp ne-ai întors înzecit prietenia care noi am dorit a-ți arăta, în curs de vr'o câteva luni, văd că ești un amic rar și exemplar, rar prin amabilitatea, fidelitatea, exactitudinea și celelalte multe și frumoase însușiți, care te ornează, văd și simțesc toate aceste — și tac. Tac, fiind-că mi-ai oprit a-ți mulțami, tac, fiind-că nu-ți mai pot exprima în vorbă toată via mea recunoștință. Pe lângă aceasta, apoi mai prevăd că datoria-mi către D-ta tot merge sporind — așa-mi este soar însă, și ce pot face? Tot ceilalți ai mei sînt mai fericiți în această privire; prietenia lor nu-ți poate apare așa de interesată ca a mea, ei nu te grămădesc în scrisori, ei nu-ți răpesc atîta timp, rugându-te ca mine, pentru corespundințe, ei nu-ți cad greu ca mine cu o sută și o mie de întrebări, comisioane, etc. Ce să fac însă, dacă între marile și numeroasele neplăceri ai nefericitei și spinoasei mele chiemări este și acea de a-mi importuna amiciei? Ce să fac, dacă salt pînă'n pod de bucurie și mulțămire la primirea unei epistole a D-tale, și dacă salt mai 'nalt cu cât aceasta e mai lungă, mai detailată, precum este spre exemplu cea din urmă, care o primii alaltăeri? Acest egoism, de care în genere speriez că sînt liber, vine pe sama meseriei mele, și de aceea cred că-l vei escuza, de se mai poate.

Tot acest egoism și tot acea încredere a mea în bunătatea D-tale mă îndeamnă de a-ți face earăși o rugăminte, adecă, dacă cumva ai avea timp și ai fi dispus spre aceasta, să binevoiești a mai cumplini articolul: «Faptele belice» (din care-ți alăturez ultima foaie), prin vr'o câteva rânduri, care să cuprindă cele ce au mai urmat, chiar pînă la descinderea Romînilor din munți și depunerea armelor¹. Eu singur nu ași fi îndrăznit, poate, a te mai ruga de aceasta, dar fui îmbiat și de fratele meu Eudocsiu, care dorește ca și eu, ca această frumoasă și de noi atît de prețuită scriere să fie deplină, începând adecă cu nașterea resbelului și luarea armelor, să cuprindă și toate / întâmplările mai importante, pînă la desarmarea și împrăștierea gloatelor lui Iancu.

Scumpe amice, cred însă și sperez că D-ta nu vei observa vre-o etichetă în privirea mea, și că vei scrie numai dacă vei avea *chef*, dacă vei avea timp, dacă vei avea daturi — vei face cum vei vrea și vei socoti. Dară nu-mi zici când are să-ți iasă gazeta. Nu ne lăsa a o aștepta mai lung. Până și gazetele Vienei (Correspondent vom 9 oder 10 Decemb.) o înștiințează și D-ta nu-mi spui nimic. Eu cred că voești a ne păstra această surprindere pentru anul nou.

¹ Tipărit cu incepere din No 40 al „Bucovinei“, sub titlul: „Faptele belice ale Românilor Transilvani. în a. 1849“.

Amicului P. Casimir se vede că-i merge mai bine decât nouă, sau adecă *mie*. El avea proiectul de a da o gazetă; acum tace despre aceasta și împlă însurându-se, după cum îmi scrie. Scriind aceste rânduri, primesc înștiințarea că el au și dobândit voia pentru publicarea proiectatei gazete, care se va numi *Moldova*. Cred că vom avea în ea o aliată bună și zeloasă conluptătoare. Îmi scrii de Maiorescu și Laurian că s'au dus la Viena. Trimiși acum din nou, și de cine? Sau pe temeiul mandatului de mai nainte și pentru a sprijini petițiunea? Binevoiește, iubite, a-mi da știre despre aceasta. Cât timp vor rămâne ei acolo — hotărît sau nehotărît? Sau poate au mers cu nouă tânguiri — asupra împărțirii Transilvaniei?

Cărțile care trimiți către Pumnul vom cerca a le vinde cât mai în grabă și mai bine. Baniile se vor trimite îndată D-tale. Zici de Axenti că e scăpat, dară oare și *eliberat*?

Tatăl meu se roagă să-l erti că nu ți-au scris pîn'acum, dar au fost cam bolnav și dorește a-ți scrie singur. Fratele meu Constantin, căruia am trimis gazeta de Brașov ce ai binevoit a-i expedia, precum și marșul lui Cârlova, îți trimite multe salutări, precum și sora mea Săftica, care acum este la Iași și va face earăși o consultare cu medici, fiindcă, biata, mult pătimeste. Soră-

mea Eufrosina îți va mulțami singură pentru Vocabulariu, care i-au făcut multă bucurie.

După cum m-ai îndemnat, trimit astăzi vr'o câteva exemplare d-lui staroste Carcalechi la Căneni. Vom vedea ce va putea face.

Dacă-ți vei începe gazeta, mă tem că nu vei avea timp a-mi scrie așa des. Atunci știi că vei avea bunătatea a ruga pe altcineva de a-mi trimite corespunzătoare. Știi că și d. Murășanu, pe care mult îl salut, va avea această bunătate. De vrei să mă pui între colecțanții de aici pentru gazeta D-tale, să ști că voi primi cu mare bucurie această însărcinare.

Pe «Bucovina» o recomand earăș bunătății și prieteniei D-lui Mureșanu, cu condițiile de pîn' acum sau și altele. Închinându-mă onorabilei familii a D-tale, te îmbrățișez din inimă și sînt cu sinceră stimă al d-tale plecat frate și serv,

A. Hurmuzaki.

XXII.

8/30 Dechemv. 1849.

Mult prețuite Domnule și amice.

Între nefericirile mele, una din cele mai simțite este aceea, de a nu-ți putea scrie, când mă trage inima de a conversa cu D-ta. Nicî că ți-am

putut scrie dela eșirea gazetei D-tale, de și doriam foarte mult a ți exprima nespusa bucurie, ce ea au causat nouă tuturor. Articolul numărului I (18) «căt-re cetitor» ne au plăcut prea mult, că e în adevăr clasic. Ne așteptam însă la el, că te cunoaștem destul, știm că ești voinic. Dacă să fiu însă sincer, apoi suferă să-ți spun că articolul «Transilvania», tot din acelaș număr, mă speriasse cumva; așteptam să sară inimicii și să zică: «Uitați-vă că «Gazeta Transilvaniei» care, firește, e mai bine informată, zice că trebile merg de suferit; «Bucovina» dară minte, zicând că cursul acelora e nesuferibil.»

Următorii numeri le vor lua însă acest pețext și le vor proba că sîntem «eines Sinnes und einer Ansichts» în acel punct. Mă mir cum de au tăcut pîn'acum amicul «Bote».

De ce ai mai vorbit de noi în relația despre silita călătorie a D-tale aici?

Ți-am zis și eu și toți ai mei, cum că sîntem pătrunși de convingerea de a nu fi făcut nici cum mai mult de cît ne era datoria? Au doară sîntem Români pentru ca să fim mișei? De vreme însă că ai scris, primește expresiunea sincerei noastre mulțămiri.

Te rog, frate, să te adresezi la poșta de Brașov, sau la Oberpostamt din Sibiiu, ca să îndatorească pe poștele de aici a primi prenumărăciuni la gazeta D-tale, că nu voiesc. Eu îndreptasem pe

Așa, tocma astăzi mi-au venit banii trimeși de D-l A. Mureșanu; au călătorit dară vre-o 5 zile.

Sora mea Eutrosina îți mulțamește mult pentru notele, dintre care mai cu seamă două cîntece sînt foarte frumoase și bine puse. Eu în luna viitoare voi publica culegerea noastră, adecă începutul ei, de care sperez că-ți va plăcea. Am și trimis manuscrisele de muzică și text, spre a fi tipărite, și acum aștept răspunsul, după a căruia primire voi face înștiințarea în gazetă, hotărînd timpul primirei.

Te rog, amice, să binevoiești a primi între *inserate* înștiințarea «Bucovinei» care se află în fruntea numărului 43, ce merge astăzi. Eu, din contra, voi înștiința gazeta D-tale, pe care nu am lipsit a o recomanda, chiar după primirea numărului 1, cetitorilor români, anume din Bucovina.

Îți mulțamesc pentru abonații trimeși în ultima D-tale epistolă și doresc a nu-ți rămâne în urmă.

Ce vor face Laurianu etc. la Viena? S'au dus încolo numai pentru peticiunea de astă eamnă, sau și pentru cele nouă gravamina, adecă au mers să *ceară* numai, sau să și *protesteze*?

Am scris cu posta de Joi, adecă înainte de 3 zile, fratelui Mureșanu, trimetînd epistola cu rețepis, fiind-că i-am scris despre cărțile trimise încioace și despre poesiile ce le pregătește pentru

tipar. Sperez că nu s-a perde scrisoarea. De nu ar mai fi D-lui la Braşov, binevoieşte a i-o trimite la Sibiiu.

Ai bunătate, te rog, a scrie surorii mele Săftica şi fratelui meu Constantin, care tot m'întreabă de D-ta. Chiar acum am primit scrisori de la ei, cu această întrebare. Constantin îmi scrie că au dat cartea D-lui Murăşanu M-dei Catinca Sturza, care nu va lipsi a-i răspunde şi a-i mulţami, precum vor face şi îmbele mele surori.

Mă rog spune-mi ce post are acum fratele D-lui Maiorescu, şi dacă nu, de se găteşte poate a primi unul şi ce fel?

Adio, iubite, şi nu uita pe a D-talej frate şi serv,

A. Hurmuzaki.

XXIII.

1849 [fără altă indicaţie].

Mult preţuite Domnule şi amice,

Mă bucur de a afla un pretext pentru a mă rechiama în memoria D-tale, din care, după cum văd cu durere, m-ai şters cu totul. Acest pretext este însărcinarea mea, din partea fratelui meu Constantin, de a-ţi expedia acest pachet,

care cuprinde 38 exemp[lare] de balade populare — și a te ruga de a-l da comitetului Reuniunii naționale, etc. Alexandri, editorul baladelor acestora, le dăruiește pentru ca să se vînză în favoarea acestei nobile și generoase Asociațiuni.

Primește, rogu-te, cele mai cordiale salutări, din parte-mi atît cât de la toți ai mei de pe aici. Înștiințează-mă despre aflarea și petrecerea, despre ocuparea D-tale și crede că sînt, după cum am fost în tot timpul, chiar de la întăia noastră cunoștință, al D-tale cu sinceră stimă

plecat serv și frate,

Alecu Hurmuzaki.

P. S. De vrei să știi ceva despre mine, îți spun că sînt de lung timp mai mult bolnav de cât sănătos, acu și de ochi, și că această ticăloșie fizică mă nevoiește de a pleca, peste vr'o 3 zile, în Germania, de a căuta pe la băi și medici o sănătate mai bună, încredințat fiind de pe acum de a nu o afla nicăirea.

Îți fac complimentele mele pentru Vorbariul pe care-l aștept cu nerăbdare. Nu am văzut pîn' acum nici o foaie din el. Salutări și egale complimente D-lui Gav[ril] Munteanu, de carele și acum, cu recunoștință și stimă, îmi aduc aminte.

Adio.

XXIV.

Domnul meu,

Apropierea noului an îm[i] procură mult dorita ocaziune de a-ți manifesta Domniei Tale prea sincerele noastre felicitări și mulțămiri pentru binevoitoarele Domniei Tale cugetări, cu care ne-ai bucurat în anul trecut, rugându-te ca și în anul ce se începe — care doresc să-ți șteargă din aducere aminte cumplitele struncinări al[e] soartei, în care ai fost învăluit și Domnia Ta, prifăcându-le în isvoară de bucurie și feliicită — mângâetorul duh să să pogoare peste noi, peste prea iubita D-tale familie, și *raza* luminei cei adevărate, ce pătrunde și luminează întunerecul, purcezând dela Domnia Ta, căria aducem tributul admirațiunei noastre, să nu mai fie întunecată nici de un nor, ce luminând să ne apropie de soare, în preajma căruia să putem sta cu cuget curat. Admirabilele produse a spiritului Domniei Tale, să nu mai fie *întrecurmate* nici odinioară, precum admirațiunea noastră este ne întrecurmabilă.— Anul trecut, de și cumplit, bogat de cruzimi neauzite, amar și trist pentru toată lumea, scris cu litere de sânge în istorie, pentru noi tot are un suvenir prea prețios, adică, anului trecut avem a mulțumi plăcerea și și adevăratul plezir a cunoștinței Domniei Tale. Dar — vre[a]m să

zic — Domnul meu, că te rugăm ca și în anul acest, ce vine, să bine voiești a ne conserva tot acele nobile și sincere sentimente amicale, cu care ne glorifiam în anul trecut, sentimente ce ne vom sili a le merita. De nu ț[i]-am mulțumit până acuma, pentru mulțimea prea frumoaselor piese muzicale naționale, cât și pentru amabilitatea ce ai avut a mi le trimite, nu era altă pricină de cât numai o nedispusăciune, ori, mai bine zicând, niște friguri catarale ce mă supăra; socot însă că, de și nu-ți scriu, Domnul meu, tăcerea mea nu este rău înțeleasă de Domnia Ta.— Dar ce pot să-ți mai spun despre dorita și mult așteptata noastră Foaie, cu care ne-ai făcut surpriză nespusă și care mă încântă? Ce să-ți mai spun și cum să-ți mulțumim și pentru delicatasa ce ai avut de a tipări hora *noastră*, cea cu *flori* la pălărie, ce ne este acuma și mai scumpă? Mai am cuvinte? Ce să-ți spun, de cât numai că etern să fii asigurat de profunda noastră recunoștință, pentru toate probele ce ne dai de nețărnumita amabilitate și delicatasă amicală ce ne porți. Te rog să mă erți, Domnul meu, de mă exprim cam rău, dar poate că tot me-i înțelege; cu dorința aceasta, ca până acuma, am onoarea a mă însemna,

Al Domniei Tale plecată servă,

Euphrosyne Petrino.

P. S. Primește, Domnul meu, și din partea soțului meu, afectuoasele sale complimente la schimbarea anului, precum și multe salutări frățești.

XXV.

Prea stimatul și iubitul meu Domn!

Precum răul pe pământul nostru sublunar produce tot-de-a-una și oareșce bine, precum veninul buruenei omoară, dară și vindică, așa și tristele evenimente a îmbelor ani de abia trecuți, pe lângă toate pătimirile și rănilile sângerătoare a României, care părea că numai decât o vor nimici-o, au produs acest bine că bărbații români carii sînt adînc și sînt gata a se jertvi pentru năciunea lor, împinși de o putere neresistibilă, se cunoscură, se iubiră și se îndatoriră unii pe alții, legându-se și unindu-se spre binele neamului cu legăminte atît de plăcute precum și trainice. Din parte-mi, chiar de și ultima mișcare a Românilor nu ar fi avut alt spor, eu totuș aș binecuvînta apropierea duhurilor, unirea inimilor, frățietatea caracterurilor, solidaritatea soartei, combucurarea și compătimirea unuia cu toți, și a tuturor cu unu', care au isvorit din acea mișcare și prin care răslățitul trup a năciunii noastre fără îndoială s'au îndesit și s'au închegat. Dară mai ales și cu o prea-vie recunoștință mulțănesc soar-

tei care T'au târît pe la Bucovina, spre a-mi da demult dorita ocaziune de a cunoaște mai de aproape și fățiș pe acel bărbat cunoscut Românilor, de câțiva ani încoace, prin genialele sale serguințe spre deșteptarea și întărirea spiritului național, a căruia produse literare însă se diosăbesc de dînsu' tot atît ca și razele soarelui de însuș soarele. Și l-am văzut și l-am iubit și de fiii mei nu l-am diosăbit și tot-deauna l-am dorit și încă foarte-l doresc, căci persoana și faptele și vorbele lui demustră pe adevăratul patriot român, a căruia însușiri private și publice îl fac de o potrivă respectat și amabil. De ar fi Brașovul pe lângă Sadagura, zău că nu m-aș mîniă, și de ar depune iarăși vre o chibitcă, condusă de un Tatar, în ulițele Cernăuțului, pe D-l G. Bariș, cu toată întristarea mea, totuș mai mult m-aș bucura de cât a mă supăra, căci omul, precum știi D-ta, în viața sa de eroism, nu se poate cu otul deslipi, ba uneori chiar pe seama celor mai scumpi ai săi prietini. Nu este zi dată de Dumnezeu în care să nu fie mai adese ori vorba de Domnia Ta, și atît unanimitate ca în privința D-tale rar se arată între diferitele membre ale unei familie atît de numeroasă precum este a mea. Iubirea însă are în sine însuși dulceața sa și de sine se răsplătește. Așa dară binevoitoarele și repetițele pomeniri de mine și de familia mea, în preastimata foaia D-tale, în

care un neînsemnat merit, văzut prin ochilarii unui prieteşug înfocat, se măreşte vederat, de şi au adăogit la îndatorirea mea către D-ta, nu era nici decum de trebuinţă spre a-mi dovedi ca ce fel de simţeminte nutreşti în sînu-ţi pentru mine, sau spre a-mi răsplăti aplecarea ce ții-o port. Şi că toată modestia mea cam suferă de atîtea laude nemeritate, nu pot însă a nu te mulţami pentru amicabile intenţiune care au dictat acele cuvinte, rugându-te tot odată cu tot adinsul ca pe viitor să binevoieşti a nu mai face pe publicul martur privitor la cordialele noastre relaţii, a căror intensitate, dacă mai este încă cu putinţă, va creşte în umbra vieţii private mult mai bine decât în arşita soarelui public.

Soţia mea, părtaşă la sus espusele mele simţeminte către D-ta, m'au însărcinat a mărturisi atît D-tale cât şi mult onoratei soţiei D-tale, prietineştele sale salutări, rugându-te a nu o da uitărei, de oare ce şi D-ta în memoria ei ocupi unul din cele dintâie locuri. Partea familiei mele stătătoare aici, şi anume Alecu, Nicu, Frosa şi Petrachi, se închină acum, la această ocasiune, D-tale cu adînc respect şi frăţească dragoste, eară Ieşenii (Constantin, Săftica, G. Sturza şi Docsaki) sigur că de-a dreptul vor împlini datoria şi dorinţa inimei lor de a se înnoi în suvenirul D-tale.

Binevoiește, te rog, amice, a încredința pe vrednicul patriot și a D-tale iscusit colaborator, D. Murășanu, că destulă era recomendația proferită de D-ta, spre a-i câștiga și în depărtare toată stima și tot prieteșugul meu, care s'au sporit prin delicată sa atențiune, arătată în ultimul timp mie și familiei mele. Oare nu va veni vreodată rîndul colaboratorului D-tale de a călători în chibitcă spre Cernăuți? Chibitcele vor ajunge odată a fi cea mai bună scrisoare de recomandare.

Acum dă-mi voe, Domnul meu, de a te încredința că de este ceva care să mă poată mîngăia pentru rolul, atît de frumos cât și trist, a unui «Nestor» cărunt. apoi sigur una din cele mai însemnate, mîngăietoare împrejurări este personala cunostință și amiciția ce mi-au hărăzit anul 1849. Apoi, ceea ce trecutul an au unit, curgătorul nu va desparte, și nici seculul cred că nu va pute[a]. În această speranță și cu astfel de rugăminte, precum și cu profund respect, am cinste a mă însămna, Domnul meu,

A Domniei Tale
sincer amic și supusă slugă,
Doxachi de Hurmuzaki.

Cernăuți, 22 Ianuarie
3 Februarie 1850.

XXVI.

Domnul meu,

Prima zi (pentru ce nu? Când zicem prima vara?), așa dar prima zi a noului an au fost pentru noi cu atita mai bine venită, cu cît ne procură demult așteptata mulțămire de a primi știri directe despre D-voastre. Cu cea mai vie bucurie am salutat încredințarea că reviderea mult amatei patriei și familiei D-voastre, iar mai ales favorabila lor stare de astăzi v'au vindicat inima cea mult simțitoare și au produs cea mai dorită înrîurire asupra spiritului D-voastre, a căruia vioșie, liniștire și ilaritate sînt neapărate condiții (condițiuni, sau *condiciuni*? cum să zicem?) a continuării frumoasei misiuni ce aveți în fruntea națiunii. Vă mulțămesc, Domnul meu, din toată inima, atît pentru această plăcută înștiințare, cît și pentru amabila aducere aminte de petrecerea noastră la Cernauca și la Dulcești. Aproape de trii luni rămăind fără nici o știre despre D-Voastre, noi toți am căutat liniștire despre soarta D-voastre la fratele nostru Alecu, care, mai favorizat de cît amicii D-voastre din Moldova, au și avût bunătatea a ne împărtăși cele mai interesante detaliuri, despre petrecerea și întreprinderile D-voastre. Tot odată avurăm bucuria de a saluta și cele întăie numere a Ga-

zetei D-voastre, din a căriea ton și limbă am putut face plăcuta concludsiune că nefericirile ce ați pătimit au întărit și au mărit numai curajul și zelul luptătorilor și apărătorilor cauzei române. Dați-mi voe, Domnul meu, să vă rostesc sufleteasca mulțămire și dulcele speranțe, ce-mi procură lectura frumoasei înștiințări din 1 Dech[embre], a[nul] tre[cut], cu care ați inaugurat reînvierea mult stimatei gazetei D-voastre. Dați-mi voe să vă spun intima mea convingere că cauza națională va reeși, va reeși fără îndoială, în câtă vreme va avea așa demni și curajoși apărători.

Cum să vă mulțănesc, Domnul meu, pentru nespusa amabilitate și indulgență, cu care ați onorat pe scumpii mei părinți și frați, în foile D-voastre, cum să vă mulțănesc, pentru partitoarele recomandăciuni ce ne-ați dat către Tirtoul românesc, către amabilul poet, Domnul Murășanu? Aș trebui să posed peana D-voastre, sau cea a Domnului Murășanu, ca să vă pot rosti toată mulțămirea, toată recunoștința la care m-ați obligat. V-am spus și vă spun iarăși, Domnul meu, că aveți prea multă bunătate și indulgență pentru mine și că eu numai acestor cugătări pot adscrie atâta atențiune și amabilitate. Însuși modul de a ne arăta recunoștința, ce ziceți că ne-ați fi dator, este așa de amabil, că ne impune cele mai mari obligăciuni. Primiți, dar, Domnul meu, iară și iară cea mai deplină a mea

mulțămire, atât pentru gazetele anului trecut și curgător, ce ați binevoit a ne trimite, cât și pentru rara plăcere ce mi-ați făcut prin cesiunea frumoaselor compuneri a favoritului nostru poet. Ce se atinge de motivul adoptăciunii terminăciunii în *iune*, am socoti că mă luați în ris, dacă n-am cunoaște bunătatea D-voastre pentru mine. N-am meritat așa frumos compliment. Singurul merit ce pot avea în cazul acesta este că nu fac parte cu acei care s'au declarat de la început inimici neînpăcabil al acei terminăciuni, între care cu părere de rău vedem chiar floarea tinerimei noastre

Amabila promisiune de revedere la Dulcești ne-au cauzat cea mai vie plăcere: sperăm că veți avea bunătatea de a ne procura și personala cunoștință a mult stimabilei soției D-voastre, căreia vă rog să arătați cele mai cordiale ale mele închinăciuni. «Die (*sic*) Via», care acum e foarte tristă, fiind înneată în omăt, vă așteaptă cu brațele deschise, mulțămindu-vă pentru suvenirul ce-i conservați. Ca lector de jurnale însă nu doresc a vă mai avea. Aceasta a presupune o îndelungată continuare a patimei de ochi, care și acum încă mă supără foarte mult, după cum vă puteți convinge din scrisoarea mea. Mai bine să fiu în stare a lege singură, spre a putea închina oarele lecturii interesantei și plăcutei conversațiuni a D-voastre.

Păr'atuncea, fratele nostru Co[n]stantin ne scurtează lungimea serilor cu lectura novelilor și-a admirabilei Istoriei Revoluțiunii de la Febr. 1848, a lui Lamartin. Dînsul, nu 'Lamartin ce Co[n]stantin, care au pățimit de un junghiu și prin urmare n-au fost în stare a vă răspunde păr'acum, pe amabilele scrisori cu care l-ați bucurat, vă trimite mii de salutări și închinăciuni frățești.

Primiți înnoita încredințare a cei mai alese stimei, cu care am onoarea de a rămânea a D-voastre

plecată servă,

Eși, în 26 Ghena[r]. 1850.

Elisa Sturza.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Mult amate frate și amice*¹,

Vă salut mii și mii de ori și vă rog să nu mă dați uitării. Vă mulțămesc foarte mult, vă mulțămesc cu toată puterea inimei mele, pentru mult binevenitele scrisori, cu care ați binevoit a mă onora. Nu sunt în stare a vă mulțami pentru rara și nemeritata indulgență cu care ne răsplățiți neînsemnabilele probe de stimă și amicitie ce v-am arătat. Românul adevărat e mândru, nu voește să rămâe îndatorit. D-voastră ați probat cu covârșire că sînteți adevărat Român. Vă mulțămesc în specie pentru gazetele care bine-

¹ Pe aceeași foaie urmează și această scrisoare a fratelui.

voiți a-mi trimite și care, pe drumul Botoșenilor, îmi vin regulat, când «Bucovina» o pot primi numai în formă de scrisoare, cu plată de porto câte 45 cr. cm. pe scrisoare. Pentru ce? Pentru că pașii Agenției se făcură numai către poșta din Cernăuți, dar nu și către acea din Brașov. Dar despre aceste și multe alte, mai prelung cu poșta viitoare. Păr' atunci, dați-mi voe a vă ruga să binevoiți a-mi trimite, sau în pachetul D[omnulu]i Savul, sau la Botoșeni, un exemplar a Gazetei și Foaei din anul 1849, precum și din anul curgător, pentru D-lui Vornicul Costachi Sturza, președintele Divanului Domnesc. Plata o voi răspunde eu, unde 'mi veți însemna, atât pentru aceste, cât și pentru ale mele și a surorii mele.

Rușii primiră ordinăciune de a se întoarce peste Prut; unii zic că toți se duc la Februarie, iar alții pretind că numărul de 10.000, defipt prin Convențiunea de la Balta-Liman, tot va rămânea în îmbele Principate. Fuad-Pașa și Gener[alul] Diuhamel se așteaptă aici din zi în zi. Guria-Bei¹ alaltăeri au venit aici de la București.

Cu mii de salutări rămân pentru eternitate

Al D-voastre umilit serv și
credincios amic și frate,

26 Ghen[ar].

1850

Eșii.

C. Hurmuzachi.

XXVII.

Mult onorate Domnule,

Am avut onoare de a primi prea dorita scrisoarea D-voastre și foarte mult ne-am bucurat, aflând că sânteți sănătoși și mulțămiți cu starea de astăzi a lucrurilor din prea iubita patria D-voastră. Mulțămindu-vă, Domnul meu, din fundul inimii, atât pentru amabila neuitare cât și pentru indulgentele cugetări ce binevoiți a-mi conserva, tot odată mă văd nevoit a protesta în contra înnoitei rostiri de recunoștință ce ziceți că mi-ați fi dator. Când este vorbă de recunoștință, aceasta se cuvine nu mie, ce, din contra, D-voastră de la mine, pentru rara plăcere și mulțămire, ce mi-au cauzat de aproape cunoștința D-voastră și a rarelor calități ale inimii și ale spiritului cu care ne-ați fermecat. Cu cea mai mare bucurie am binecuvântat reînvierea mult stimabilei și mult folositoare gazetei D-voastră, pentru a căria edare vi se cuvine cea mai mare și generală recunoștință. Vă mulțămesc, Domnul meu, cu toată tăria sufletului meu, pentru amabila atențiune ce ați avut de a-mi trimete o lectură atât de binevenită și vă rog să binevoiți a ne procura și în viitor această rară plăcere. Rugându-vă să nu ne dați uitării nici de acum înainte și strângându-vă mâna cea care scrie

aşa de frumos, cu toată căldura cei mai frăţeşti dragoste, am onoare de a rămânea, cu cea mai aleasă şi deplină stimă, a D-voastră

plecat serv şi amic,

G. Sturza Logof[ăt].

1850, Ghenar 26

XXVIII.

Cernăuţi $\frac{19 \text{ Febr.}}{3 \text{ Mart.}}$ 1850.

Mult preţuite şi iubite frate,

Nu vreau să cred ochilor — eri am primit o epistolă de la Sibiiu, care-mi zice cum că D-ta ai scris încolo că ți s'ar fi *închis gazeta!* Aşteptam astăzi cu cea mai mare neliniştire vre-o două rînduri de la D-ta, din care să aflu adevărul. Cum dară s'ar putea una ca aceasta? Nu zic cu ce drept, dar subţ ce *pretext* măcar ar fi putut urma o asemenea măsură diavolească? Nu-ţi pot zice cât de mult şi profund ne-au întristat acea ştire neaşteptată. Ai bunătate, te rog, de a-mi scrie trei cuvinte macar, pentru ca să ştiu ce e de crezut; pîn'acum tot mă îndoesc, fiind-că această măsură ar fi cea mai arbitrarie, cea mai dobitocească, cea mai blăstămată. Vezi, iubite frate, ce vra să zică de a fi Român, vezi ce

gleichberechtigt e pentru el. Cu toate aceste speriez și sint sigur că nu te vei decuraja nici cum și că vei face fără întârziere toate pasurile și modurile, pentru a-ți deschide iarăși gazeta.

Ști, mult scumpe și iubite amice, că avurăm cam tot o soartă împreună, adecă furăm închiși unul după altul. «Bucovina», de la eșirea ei, au fost de două ori închisă pîn'acum; se vede că nu e merit ca și gazetele noastre să-și samene în soartă. Aceasta însă îmi dă sperarea cum că și a D-tale va zace numai puține zile moartă, ca și a mea. Scrie-mi, te rog, ce pasuri vei face, de ne vei merge însuși la Sibiiu, de nu vei scrie deputaților la Viena. Te conjurăm toți să nu pregeți a cerca toate chipurile pentru reînvierea celui mai vechiu și mai însemnat organ național.

Aștept răspunsul D-tale cu cea mai mare nerăbdare, te salut frățeste, îți exprim mii de complimente călduroase din partea tuturor ai mei. Te rog să îmbrățișezi pe iubitul frate D-l Mureșanu, din parte-mi, să spui respectuoasele mele complimente doamnei soției D-tale și să fii încredințat de cea mai sinceră stimă și prietenie

a plecatului D-tale serv și frate,

A. Hurmuzaki.

XXIX.

Cernăuțiu.
(Febr. 1850).¹

Mult prețuite și scumpe amice,

Fârșitul și începutul anului, pe de o parte, durerile de cap, devenite de un timp încoace mai dese și mai furioase, neînvința *fireștilor* mei conlucrători, adecă a fraților mei — din care cauză toată greutatea redacțiunii zace pe slabele mele spete și pe țapănul nas al amicului nostru Pumnul — ba încă și carnevalul, pe de altă parte, care îmi dă destulă ocasiune a-mi satisface pasiunea pentru joc: iată, iubite și mult prețuite amice, cauzele tăcerii mele. Fiind eu așa lipsit de plăcerea [de] a scrie D-tale, aveam, din bunătatea amicală a D-tale, mângâierea de a primi vre-o câteva epistole de la D-ta, care totdeauna, astăzi ca și mai nainte, îmi dau cea mai vie bucurie și cea mai adevărată mulțămire. Te îmbrățișez cu toată căldura amiciției mele, pentru atîta amabilitate și te rog să crezi că știu prețui îndestul sacrificiul ce-mi faci, de oarece îmi sînt, din nefericire, prea bine cunoscute nentreruptele ocupări și necazuri [ale] unui redactor. Vezi, iubite, că au crescut și ale mele, după cum vei fi judecat din numărul 3, în capul căruia vei fi cetit o în-

¹ Data e pusă de Bariț.

științare foarte pompoasă. D-ta ești destul de al dracului — cum se zice pe la noi —, adecă destul de pătrunzător, pentru ca să înțelegi lesne ce e adevărat în acea înștiințare și ce este... poezie. Te-am ascultat și public dară gazeta de două ori pe săptămână — tocma însă după ce înștiințasem că ese Mercuri și Sîmbătă, și după ce eșiseră doi numeri așa, au venit o ordinare care schimbă zilele de poștă pentru Transilvania, din care cauză numărul 4, de și gata de 3 zile, pornește numai astăzi. Tot necazuri, cum vezi, despre care nu mă pot mîngăia cu tardiva și neregulata sosire a foilor D-tale. Trebuie să faci o arătare la poștă, după cum fac și eu aici, din parte-mi.

Iubite amice, această epistolă o scriu de 8 zile, de când am fost la 5 baluri! Vezi cum mă'ntrec și tot ese gazeta regulat! Mă 'ntrebi ce am făcut cu Iași pentru expeduirea gazetei? Nu putui face pîn'acum încă nimic, afară de cercări neconținute. Două pacheturi cu vreo 150 exemplare de «Bucovina» stau oprite la margine, — la vama moldovenească, de unde nici le pot scoate, nici le porni înainte. Cum voi găsi un chip bun și sigur, ți-l voi însemna, fără întârziere, pentru ca să te folosești de el. Până atunci, nu-ți pot zice nimic de cât că-mi pare foarte rău de a fi fost cauza involuntară a opririi aceste, că nu m'am lovit numai pe mine, ci și pe D-ta. Iubite frate, primește cea mai călduroasă a mea mulțămire

pentru nemeritatele laude ce ne dai în mult pre-
 țuitele foi ai (*sic*) D-tale, precum și anume pentru
 publicarea poesiei D-lui Mureșanu, căruia din ne-
 norocire nu-i putui exprima pîn'acum, de-a dreptul,
 toată recunoștința noastră. Îți zic însă, frate și
 Domnule, că D-voastră ne judecați cu prea mare
 indulgență și că ne faceți un merit prea mare
 din simpla împlinire a unor din multele datorii
 ce le avem ca Români. Cu posta viitoare nea-
 părat voi scrie fratelui Mureșanu, răspunzându-i
 la epistolele cu care a bine voit a mă bucura:
 Fratele meu George nu va lipsi de a scrie, atît
 D-tale, cît și D-sale. Rog să-l escusezi pentru
 aceasta întîrziere, de care el se rușinează, fiind-că
 de atîtea ori au început a vă scrie, fără de a fi
 sfîrșit epistolele. Zi, te rog, amicului și tratelui
 Mureșanu că-i mulțămesc pentru poesia frumoasă
 care mi-au trimis pentru «Bucovina», cum zice
 D-lui «de probă». Am publicat-o cu cea mai
 mare bucurie, și toți într'un glas o dechiarară
 de foarte frumoasă. Spune-i însă, te rog, că
 noi nu aveam trebuință a aștepta această poesie
 pentru a ști ce minunat talent poetic are D-lui.
 Au doară crede că nu cunoaștem, nu aprețuim
 îndestul clasică și celebra poesie a D-sale: „*De-
 șteaptă-te Romîne*“ etc., care l-au pus în rîndul
 celor întîi poeți români? Atît eu, cît și tratele
 meu George rugăm pe D-lui să binevoiască a
 grăbi după putință cu tipărirea culegerii D-sale.

Bine voiască tot-odată a escuza tăcerea mea de un timp încoace, dar, zău, mi-au fost cu nepuțință a scrie. Cărțile D-sale se vînd, și se vor vinde: port grijă pentru aceasta. Îți alăturerez epistola D-lui Maiorescu, mulțămindu-ți pentru împărtășirea ei. Cum îți place petițiunea lui *Erdely*, publicată în No. 4 și 5 (numărul 4 au pornit eri, nu[mărul] 5 merge astăzi. împreună cu această scrisoare)?

Scrie-mi, te rog, de au pornit Maiorescu, având eu a-i trimite o epistolă de la *Brusa*. Spune-mi, te rog, de pot înștiința acum gazeta D-tale, în foaia mea; mi-ai zis să aștept, acum cred că ar fi timp.

Vrei să schimb formatul, sau ce schimbări vrei să faci?

Ai văzut cum s'au obrăznicit Satellitul? Zău că ai găcit că am răs de el. Își va primi însă plata, dar aștept numai să treacă vre-o cîteva *baluri*, care-mi plac mai bine de cât ocuparea cu 'n asemenea ticălos.

Îți mulțamesc pentru apărarea mea în contra lui, pe care am găsit-o eri în no. 5 al gazetei D-tale, sosită azi pentru tatăl meu (eu nu am primit-o). Îmi pare rău că nu am putut zice un cuvînt în cauza D-tale cu Bote, dar nu-l mai primesc de un timp încoace și nu știu ce au urmat. Ori-ce dorești să se publice nemțește binevoiește a-mi însemna. Mă întrebi de ași dori

a fi scutit și de traducerea germană? Cum doară să nu doresc aceasta? Din toată inima, și aș fi prea recunoscător. Mi-ar plăcea mai bine a lucra românește, fiind-că ași învăța limba și stilul.

Mii de complimente familiei D-tale, D-tale rugăminte să-mi scri cum petreci carnavalul și de joci ca mine de mult. Trebuie să vii earăși la noi să ne înveți noul joc: Romana. Îmbrățișându-te din inimă, sînt [cu] adevărată stimă al D-tale plecat

Serv și amic,
A. Hurmuzaki.

XXX.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mult stimatul meu Domn,

Scumpul meu amic,

Apropierea zilei patronului D-tale îmi întărește binevenitul prilej a-ți închina, cu înnoita încredințare [a] adîncului meu respect și dragostei frățești, urările mele cele mai sincere și mai ferbinte, pentru sănătatea, fericirea și zilele îndelungate a D-tale. Sfîntul Georgie, cel mai veteaz între ostașii cerești, să te păzească deapururea cu puternica sa lance, și să zdrobească toți balaurii care s'ar încerca a-ți neliniști și a-ți tulbura viața atît de scumpă tuturor Românilor.

Eară Preaputernicia, care cumpenește soarta oamenilor, dătătorul a tot binelui, să reverse asupra D-tale și scumpa-ți familie toată binecuvântarea, care [o] păstrează pentru cei drepți, pentru fiii săi cei aleși; să-ți dăruiască toate mulțami-
rile unui soț și părinte fericit; eară mai ales să te facă părtaș de bucuria cea dulce și rară, care este cea mai scumpă mângăere a sacrificătorului patriot, singura despăgubire a luptelor sale celor mai dureroase, cununa martirilor naționaliști — bucuria de a ajunge împlinirea tuturor dorințelor ce-ți hrănește sufletul cel nobil și neînvins, pentru fericirea și gloria neamului nostru, spre care scop atîta ai stăruit, în cât numele D-tale nu va înceta niciodată a fi numit de către nația română între cei mai străluciți fii, între cei mai mari luminători și binefăcători ai săi.

Îmi rămâne a mai adăogi cum că doresc totodată, din adîncul inimei mele române, ca împreună cu învierea apropiată a Mîntuitorului neamului omenesc să sărbăm și învierea gazetei D-tale, care este mîntuitorul literar a neamului românesc, din întunerecul timpurilor trecute, a căria întrerupere au produs în noi toți o impresiune atît de dureroasă.

Fimeea mea te poștește să primești și din partea ei felicitările cele mai călduroase, și amîndoi te rugăm să binevoiești a arăta cucoanei D-tale respectuoasele noastre închinăciuni.

Domnul meu, numai de la indulgița unui amic atît de sincer și binevoitor, precum te privesc pe D-ta, pot spera ertare pentru lunga mea tăcere și întărzietul răspuns pe (*sic*) scrisoarea cu care m-ai bucurat, după întoarcerea D tale în Ardeal. Deci dară apelez catre ea, strigând: mea culpa! și rugându-te să gîndești ce vroești despre mine, numai să nu gîndești că te-am putut uita, sau ași putea înceta vreodată a te stima și a te iubi, cu toată înfocarea celui mai sincer prieteșug și dragostei frățești. Pricina este că am șezut mai toată vremea la Storojineț, învăluit în o mulțime de trebi și întreprinderi foarte supărătoare, însă neapărate, care m-au făcut a neglija, spre rușinea mea, toată corespondința cu amicii, ba chiar și cu frații și sora mea din Moldova. Acum tocma încep a mă răsufila. Deci dară ertare! Și încă odată, ertare pentru greșitul penitent! Te rog foarte mult să mă escuzezi și la prietenul A. Murășanul, căruia așîșdere în zilele aceste voi scrie.

Îmbrățișîndu-te cu dulce, rămân a D-tale amic
și serv,

Georgi Hurmuzaki.

Cernăuți, 1 Maiu st. v. 850.

XXXI.

Prea iubite și prea dorite amice,

Mare bucurie și mîngăiere mi-ai făcut rumpând

în fine tăcerea, care, fără voia mea și după cum speriez și fără aceea a D-tale, prinsese loc între noi și care, în adevăr vorbind, mi-au cauzat cea mai vie părere de rău. Cum s'a putut întâmpla aceasta, zău că eu însuș nu-mi pot explica; sînt însă destul de sincer pentru a mărturisi că culpa era mai mare din partea mea. Crede însă, scumpe și prețuite amice, cum că am mai multe epistole începute către D-ta, care din o împedecare sau alta nu le putui nici fini, nici expedia.

Apoi mă mai mîngăiam și cu încredințarea, care mi-ai dat-o de repetite ori, că adecă D-ta nu te prea uiți la etichetă și nici o vei pretinde de la mine. Destul sînt pedepsit de cugetul meu însuș, și de aceea D-ta poți fi mai indulgent. Acu, frate, îți zic, fiind-că iară scriu în grabă, că am primit astăzi cea din urmă epistolă a D-tale și cu două zile înapoi [pe] cea mai veche, pentru care doresc a-ți exprima mai întăiu toată mulțămirea mea și a întregii mele familii, pentru aducerea aminte ce ne păstrezi cu fidelitate. Indeosebit îți mulțămesec eu, și din toată inima, pentru generoasa propunere de a-mi trimite manuscris, și anume în îmbele limbe. Poți judeca cât mă îndatorezi prin aceasta, mai ales acum când au început a cânta priveghitorile și a înverzi pădurea Cernaucăi, în a cărei umbră atît de mult ași dori să ne preumblăm amândoi ca odineoare. Sînt părăsit, frate, de toți, nimene

nu scrie, nimene nu trimite corespunzătoare, nu știu nimic din Transilvania, Ungaria, Banat, Viena, toți au tăcut, toți au amuțit, par'că ar fi intrat în mormint. Am scris la mai mulți, i-am rugat, i-am provocat, am cercat a-i angaja definitiv, toate în zădar, toate de geaba. Pe lângă aceste, pătimesc mult trupește, și mai mult sufletește, de vreme că vezi cum merg trebile de frumos și bine în toate părțile lumii. Apoi am mai primit, tocmai în ziua în care promisem cea întâi epistolă a D-tale, cu întrebarea de nu ~~fuse~~ neliniștit în cauza gazetei, o admonițiune (Warnung) foarte categorică — din cauza tendinței gazetei în privirea trebilor din lăuntru și chiar a celor din afară, și mai cu samă din Principatele învecinate! Auzit-ai, frate, o mai mare ba[t]jocură, o mai mare nerozie? În loc de a ne mulțămii pentru că cercăm a întâmpina, de se poate aceasta, lățirii Moscalismului în acele țări, îți vin dobitocii și opresc să le descoperi intrigile Moscalilor.

Spune, iubite, ce mai poți aștepta? La ocasiunea suprimării foilor D-tale am putut zice numai puține cuvinte, și iată, frate, că și acele au bătut la ochi domnilor militari de aici, din care cauză au rămas până astăzi netipărit un articol micuț, care îl făcusem tot în acea cauză. Am mai vorbit de Episcopul de aici, și iată că eară dd. militari s'au supărat. Ce dracu să mai scrie dară cineva, și cu ce plăcere să mai lucreze?

Tot însă cerc a nu mă decurajă, de și împedcările morale și materiale, cu care mă lupt în toate zilele, mă obolesc ; tot nu vreau să perd speranța că vor veni și pentru noi zile mai seninoase. Multă mângăiere ași avea și mare sprijin, dacă ași afla vre-o cîți-va colaboratori destul de binevoitori pentru a mă ajuta la purtarea sarcinei, pe care o ridic greu cu slabele mele spete ; de aceea, ultima D-tale epistolă mi-au insuflat nou curaj și mare bucurie, de vreme că eu desperasem de a mai afla un corespundinte în Transilvania, după ce toate încercările mele în această privire rămaseră zădarnice. E de neapărată trebuință ca să fiu *au courant* de cele ce se lucră și se întîmplă în patria D-tale, și iată că nu aflu nimic, nimic, sau, din timp în timp, cîte un fapt isolat, fără să știu ce i-au mers înaintea, ce urmări au avut, și dară nici să-l pot judeca. Ce fel de articoli îmi trebui, mă întrebi? Tot felul, mari și mici, generali și spețiali, politici și nepolitici, serioși și cabazlicoși, prosaici și poetici, blînzi și neblînzi, cu dinți și fără dinți, bisericești și lumești, cu un cuvînt, de tot genul și de toată *speția* (!), numai buni să fie. Această din urmă notă o fac nu pentru veteranul redactorilor români, înaintea căruia toată redacțiunea « Bucovinei » își pleacă în modestie capul și condeiul, ce pentru alți diletanți, care, la provocarea D-tale, ar voi a ne scrie. Munteanu, care scrie atît de

bine și mi-au trimis, de și prea rar, spre părerea mea de rău, s'au retras din Sibiiu, după cum mi-au scris, și nu mi-au însemnat condițiile cu care ar dori să primească însărcinarea unui corespundinte, de și l-am rugat de aceasta. Murășanu știu că ar putea scrie, dacă ar voi, și alții atâția, dar toți tac. Îndeamnă-i, te rog, și mișcă-i din letargia în care zac. E de prisos a-ți mai zice ce mare serviciu mi-ai face prin aceasta, și cât de recunoscător ți-aș fi. Eu te-ași fi rugat demult să onorezi și «Bucovina» cu lucrările măestrului D-tale condeiu, dară nu îndrăsneam, știindu-te ocupat și sperând mai cu sămă, din zi în zi, redeschiderea foilor D-tale. Acum însă, fiind-că ai fost atât de bun, amabil și amical de a-mi propune aceasta, te rog foarte mult pentru aceasta și aștept cu mare dor și nerăbdare împlinirea promisiunii ce mi-ai făcut. Neregulata eșire a «Bucovinei» are tot vechile ei cauze, adecă ticăloșia tipografiei de aici. Sîntem gata a deschide noi însuși o tipografie pe acție, care se vor împărți în familia noastră. Cererea mea, pornită cătră guvernul galițian, de la care încă tot atárnăm, nu avu rezultatul dorit, și de aceea trebuie să mai aștept, sau până la organizarea «Bucovinei», care e să se înființeze în vara aceasta, sau pînă la pornirea fratelui meu Eudocs la Viena, care va cerca de a isprăvi acolo ceva. Toată împedecarea este că trebuie să lucru

în secret spre scopul acest, fiind că Echaradt, prinzând de veste, mi-ar refuza tipărirea gazetei și atunci ași trebui să pauzez vre-o 3-4 luni, până la așezarea tipografiei. Pentru ca să mă înțeleg, trebuie să știu că, după Gewerbsordnung cea veche, cererea mea trebuie să se desbată la magistratul de aici, adecă în ședința reprezentanților comunei de aici, între care Șvabi Echaradt are rude, amici, etc., care sau ar cerca a-mi pune împedecări, sau macar l-ar înștiința îndată.

Acum fărșesc, rugându-te să primești cele mai călduroase și sincere felicitări, atât din partea mea, cât și din aceea a părinților mei, care, ca și mine, te salută cu toată prietenia, dorind ca să învingi pe toți pismașii și vrășmașii D-tale, chiar așa cum au supus voinicul D-tale patron pe balaurul. Cumnatul meu Petrinò, cu familia sa, tot mai este pe aici; cred însă că peste vre-o 5-6 săptămîni va fi silit sau a se întoarce acasă, sau va merge la băile din Boemia, dacă-i vor da pasport. Soră-mea Săftica, Constantin Doc-sachi sînt la Iași. Ceilalți, câți mai sînt, sînt pe aici, pe la Cernauca sau pe la Storojineț. Cum ar fi de ți-ași face acum o întrebare, adecă, adecă de nu ar fi vre un chip, vre-un mod, ca să ne mai vedem odată pe la Cernauca? Acu ai îmbla iute, că te-ași duce cu niște smei, după cum obișnuesc a numi caii mei, că trebui să știi, frate, că, pe lângă toate, m-am făcut și un fel de ci-

cos (*sic*) și mă aflu a posedă sau a poșede trei cai, pe care-i pun la dispoziția D-tale. Arată, te rog, onoratei D-tale familie plecatele mele complimente, fratelui Mureșanu saluturile mele cele mai amicale și primește încredințarea că sunt cu adevărata stimă și prietenie,

plecat serv și frate,

A. Hurmuzaki.

Cernăuți, 1 Maiu 1850.

(Tocmai acum m-au feștelit pochii cu untdelemn și m-au întreat de toate păcatele — adecă ce mai pătimesc.) Scrie-mi, te rog, și mă bucură.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXII.

Domnul meu,

Când a ajunge scrisoarea aceasta în mânilor Domniei Tale, vom fi departe de țărurile prea frumoasei mele patrie, în patria mea cea nouă, unde am de acu să petrec; dar nu pot să mă depărtez de aice, fără a-mi lua ziua bună de la toți ce-mi era scumpi, prin urmare și de la Domnia Ta, Domnul meu. Zilele trec cu repejune, timpu[1] se schimbă, dar aducerea aminte (inima) rămâne la om. — Pentru aceea, în luna trecută, adecă la Duminica Mare, când au fost earăș congres de familie la Cernau, unde era toți, toți

acei scu[m]pi al (*sic*) noștri de la 6 Septembrie 849, numai unul, de care neîncetat vorbiam, au lipsit (zum allgemeinen Bedauern). Oare nu știi Domniea Ta, Domnul meu, cine era acela? Nu mi-ai putea spune? Acela pe care l-am anuiat atâta, în anul trecut, la Cernauca? Poate îi gîci, când îi primi aceste rînduri! — Știu, Domnul meu, că de atuncea multe ai tras, dar le am tras și eu, într'o părere: pără după Carnaval au fost cum au fost, dar de atuncea pără acuma n-am mai scăpat de tirania soartei, cu care mă zdrobește. Cred că ț[i]-au scris Alecu, pe care adesea l-am însărcinat cu a mele *complimente*, cē boală grea au tras Aglăița noastră, a căriea picioare de atuncea tot nu s'au mai desîmflat, și de Mitica nostru, care, avînd cele mai cumplite spazme, au fost aproape a-și da sufletu[l] său cel frumos, era fără simțire. Toate aceste le-am tras; gloria Domnul, că acuma s'au întors toate spre bine și că trăim cu toții. Apoi cred că, știind aceste, nu te vei miera, Domnul meu, că nu mi-am împlinit cea mai scumpă datorie, pără acuma, scriindu-ți; dar crede-mă că nu eram în stare. În minutul acesta închipuești-ți în ce luptă internă mă aflu, fiind-că Luni,—astăzi avem Joi, ziua soțului meu, care alătorează a sale plecate complimente, zic Luni purcedim la Rujniță și trebui să zic adio la toți, părinți, frați și amici, pentru lungă vreme, și, neavînd eu nici *pic* de filosofie, nu pot face

pașul acesta, fără a fi pătrunsă de toată tristețea separațiunei; nu[mai] cu o mângăere mă duc, sperând că poate neputându-ne întâlni noi, se vor întâlni poate (?) gândurile noastre, și că cei pe care îi stimăm, se vor aduce aminte cândva și de noi, că a veni vremea unde ne vom vedea; cu speranța aceasta, prea scumpule meu Domn, am onoarea a-ți zice *adio* și a te ruga să ne conservezi binevoitoare aducere aminte, crezând că de a pururea oi avea de cea mai mare plăcere a mă însemna al Domniei Tale prea plecată servă,

Euphrosyne Petrino.

Cernăuți, în 29 Iulie 850.

P. S. Copiii te îmbrățișază.

XXXIII.

Mult onorate Domnule,

Subscrișii adoratori ai Domniei Tale, readunați în Dulcești, nu ne putem despărți fără a înnoi sincerul omagiu, convenit frumoaselor talente și cunoștinți ale Domniei Tale și acelui rar patriotism, care, dotând pe națiunea română cu atâte binefaceri, tot odată știu a o conduce pe calea legalității și a credinței către Tron și Imperiu.

Nu ne putem despărți fără a rosti fundata speranță că ultimele prefaceri politice nu numai nu vor abate, ce din contra vor întări și vor înmulți zelul național și curajul convicțiunii D-tale.

Nu ne putem depărta de aici fără a-ți trimite, mult stimabile frate și amice, solemnă încredințare că și noi nu vom înceta a conserva aceste neapărate condițiuni ale reeșirei sacrei noastre cause, căreia totdeauna vom închina toate puterile și dorințele noastre și toate mijloacele legale; căci, ca și D-ta, și noi sîntem convinși că numai prin legalitate, credință către Tron, cultură și perseveranță putem ajunge la ținta dorințelor noastre, care au fost și totdeauna va fi fericirea națiunii.

Nu ne putem depărta de aici, fără a aduce la cunoștința D-tale că, în timpul reuniunii noastre, în Dulcești, — de multe, multe ori am serbat suvenirul acelor 9 zile neuitabile, ce în toamna anului 1849 am petrecut tot aici, împreună cu D-ta — zile cu atîta mai plăcute și prețioase, cu cât ele erau ajunul reîntoarcerii D-tale în sinul familiei și patriei, și ajunul restabilirii activității și influinței D-tale, a cărora folosință publică numai oarba parțialitate a inamicilor causei naționale și a întregității Împeriului austriac o poate necunoaște sau nega.

Pe lângă cele mai cordiale salutări pentru D-ta,

pentru mult stimabila familia D-tale și pentru toți Români cei binecugetători, avem onoare de a rămânea cu cea mai sinceră și mai perfectă stimă,

ai Domniei Tale servi și amici:

G. Sturza Logof[ăt].
Eliza Surdza.

Doxachi Hurmuzaki.
Elenco Hurmuzaki.
Constantin Hurmuzaki
Evdocsie Hurmuzaki.
Georgie Hurmuzaki.
A. Hurmuzaki.
N. Hurmuzaki.

Dulcești
In $\frac{5}{17}$ Octomvrie
1851

Domnu Bariți, mai poftim și pe la noi, da să
vii, Domnu Bariți ¹. (Mămuca.)

XXXIV.

Botoșeni, în 14 Noemvrie 1851.

Mult stimatul meu Domn ²,

Binevoiește, mult stimat frate și amice, a escuza întârzierea expedițiunei acestei scrisori — întârziere cauzată de mulțimea bățăilor de cap

¹ Fie-care își pune iscălitura, iar aci scrie însăși bătrîna, pe care Constantin o iscălește „mămuca“.

² Pe aceeași coală cu cea dinnainte, amândouă scrise de Constantin.

ce am avut, de la scrierea ei păr' acum și de via mea dorință de a întrerupe tăcerea mea prin o comunicare mai lungă. Dar dorința aceasta nu s'au putut împlini, mai ales în Botoșeni, unde, în curgere de 3 săptămâni, am fost așa de ocupat în cât din nou mi-am struncinat sănătatea. Eu mă ocup acum (cu toată energia posibilă) cu simplificarea intereselor, care m-au reținut atît de mult timp în Moldova, spre a putea merge în vara viitoare la Carlsbad, iar de acolo în Germania și mai departe, ca să-mi șterg rugina căpătată prin prelungirea viețuirii mele în țeri bărbare.

La Cernăuți n-am fost de la Iunie a trecutului an, de când bunii mei părinți ne-au trădat proprietatea și stăpânirea Cernaucăi, prin care mod ș'au asigurat liniștea bătrânețelor și scutirea Dumnilor Sale de bătăile de cap, nedispărțite de căutarea moșiei. N-am fost în Bucovina, zic, de un an și jumătate, pentru că avui plăcerea de a revidea pe părinți și frați în Moldova. Și, într'adevăr, altă plăcere, de cît acea ce o găsesc în compe-trecerea cu aceste scumpe persoane, nu poate afla sufletul meu în Bucovina, mai ales astăzi, când văd cele mai frumoase speranțe nimicite și în locul Bar[onului] Barco pe faimosul Buhental, — acel acoperit cu dispreț general. Frații mei Jorj și Alecu abia de 8 zile au revenit la Cernăuți, după o petrecere de aproape de 2 luni la Dul-

cești, unde pe cel întâiu de trii ori l'au întors frigurile. De la sora mea Frosa, foarte rar avem știri. Pe cît știu, toți sînt sănătoși, numai bătrâna ne-au lăsat sănătate. La Dulcești avurăm, ce? plăcerea? onoarea? de a videa pe călugărul N. Baloșescul, omul lui Liuders, în haine călugărești, însă foarte elegante. Tot acolo am revăzut pe D-l Iunie Armatul, care în primavara trecută au petrecut șese săptămâni împreună cu noi, la Eși, unde bietul om era cu totul strein. Acest barbat ne place mult, pentru frumoasele sale cugetări și simțiminte, ne place cu atâta mai mult cu cît este zelos adorator al D-tale, a Maiorescului și a lui Laurian.

Prin poșta de aici, Vă trimit un exemplar a noului regulament pentru învățăturile publice din Moldova—lucrat de o comisiune, a căriea membru cel mai activ am fost eu, ca secretariu și redactor ales de ea. Nu Vă mirați însă de barbarul stil, nici de neperfecțiunea lucrului. Numai D-zeu știe câte lupte am avut, pără ce am putut scăpa măcar atâta cît vedeți în el. Altădată mai mult despre aceasta.

Dacă ați les, în anul trecut, pe la Iunie sau Iulie, în «Bucovina», un articol al meu, despre concertul lui Miculi și colecțiunea făcută de el, Vă puteți acum încredința, din alăturatul cântec, că am scris adevărul. Păr' acum, acest rar talent au transcris, sub nemijlocita asistență și îm-

boldire a mea și a surorii mele Săfticăi, după executarea celor mai buni lăutari, ce i-am adus din toate părțile, mai bine de 36 de cîntice naționale, din cele mai frumoase, care curînd se vor trimete la Lipsca. De nu asistam eu și sorămea, dînsul fiind cam leneș, nu compunea nici 3 cântece. Dar așa, avînd aspră execuție în spate, n-au avut ce face. Adio.

Imbrățișându-te de mii de ori, din toată inima, și trimițînd mii de salutări părintelui protopop Papasul, am onoarea de a remănea, cu nemărginită stimă, al D-tale sincer amic și adorator,

C. Hurmuzaki.

Domnule, da știi că D-l Hagi N. Moldovan este și poet, face versuri asupra nefidelității soției sale, versuri cam curioase, spre exemplu: «Ai călcat jurămîntul, și-ai spurcat pămîntul; ai mîniat pe Creatorul, care-ți este și judecătoria». Aveți mulți poeți ca acesta?

P. S. Măne purced la Dulcești. De acolo ne vom strămuta fără întăzriere la Eși, unde vom petrece iarna cu studii de limbele necesarie pentru călătoria ce ne-am propus a face. Sorămea și eu ne am dat mîna să ne ocupăm cu limba engleză și cu cea italiană. Cumnatul însă nu voiește să audă de acea întăie, avînd gust și plecare numai pentru a doua. D-l Cercel, la

care eu locuiesc de cîte ori vin la Botoşeni, Vă trimit multe saluturi, sau, cum zice Hagi Nic. Mold., complimente de salutăciune. Apropos, Domnule: Este adevărat că şi dînsul au fost membru al Sinodului din anul trecut? De aceia au şi rezultat așa de mult din acea sîntă adunare.

Bine voiţi, D-l meu, a escuza neputinţa de a vă scrie astăzi mai mult, fiindcă mă aflu în ajunul purcederei mele.

XXXV.

1851: Dechem[vrie] 6, Dulceşti.

Domnul meu,

Am avut ono[a]re de a priimi mult dorita scrisoare [a] dum[nea]vo[a]stră din 1/13 Iuliu şi vă mulţămesc din toată inima pentru amabila neuitare şi amicalele cugetări ce binevoiţi a-mi conserva.

Noi vă sîntem foarte îndatoriţi, pentru înnoirea suvenirilor din anul 1849; vă rog să credeţi că acele suvenire ne sînt foarte scumpe şi că noi le numărăm între cele mai frumoase şi mai plăcute.

Săftica vă trimit multe complimente şi vă roagă să o scuzaţi că, fiind nesănătoasă, nu vă poate scrie prin această ocaziune.

Cu cea mai aleasă stimă am onoare de a rămânea al Du[mnea]v[oast]r[ă] plecată slugă,

G. Sturza Logof[ăt].

XXXVI.

Mult stimate frate și amice,

D-l H. ¹ N. Moldovanul îmi dă mult binevenita ocasiune de a Vă trimite mii de salutări și a Vă înnoi rostul sincerei stime și ferbintei adorațiunii, ce Vă conserv și totdeauna Vă voi conserva.

De la Botoșeni V'am trimis, în 15 Noemvrie a. c., o scrisoare și un Regulament școlar. Binevoii a mă înștiința de le-ați primit. Din existența Regulamentului să nu conchideți, însă, că avem și școale; nu, Domnul meu. Aceste există numai pe hârtie. Cu bietul *Petrus* Cazimir, s'au înmormântat și regulamentul școlar și — ce este mai mult — chiar însăși putința aplicațiunii lui. Moartea lui au fost și este o daună nereparabilă, în el numai erau unite neapăratele condițiuni ale reeșirei — știință, zel, activitate, perseveranță, patriotism și încredere în viitor, curajul convincțiunii, care fructifică și înmulțește rezultatele

---

¹ Hagiu.

acestor frumoase calități. Succesorul lui în postul de Director al școalelor este o vită cornurată și în toate privințele mai puțin decât o nulă. «Gaz. de Trans.» au fost dar foarte rău înformată când, (într'un articol reprodus de «Zimbrul», împreună cu câteva însemnări, ca răspuns la întrebările sau dorințele cuprinse în el), făcu o descrițiune atât de frumoasă a stărei învățătorei publice de aici. Din legiuirile Regulamentului școlar, s'au aplicat numai acea atingătoare de internat — această condițiune sine qua non a formării de profesori. Dar cum s'au înființat acest institut de cea mai mare însemnătate? Cu călcarea în picioare a tuturor condițiilor legiuite în Regulament — fără concurs, fără examen, fără nici o regulă! Favorul, indiferentismul, ignoranța, întâmplarea au preșezut la aplicațiunea acestei legiuiri, atât în privința primirei tinerilor, cât și în privința alegerii pedagogilor, inspectorilor, etc. Director acestui institut se denumi D-l Patricie, care, în contra așezământului, bate pe tineri cu flagele de gutaperca.

Inșelată au fost Gazeta și în privirea mișcărilor literare din Moldova. Din foile citate în acel articol, iese numai «Gazeta de Moldavia» (sub redacțiunea D-lui G. Assaki), „Zimbrul“ sub redacțiunea DD. Codrescul, Gusti și Stamati, și *Buletinul, foaiea publicațiilor oficiale*, tot sub redacțiunea D-lui Assaki. Toate aceste foi sunt cele

mai elocvente testimonii de paupertate. Stilul Buletinului mai ales este non plus ultra a barbarismului și a celei mai oarbe neștiinți. De câte ori am nevoie de emetic, cetesc Buletinul — acest criter sigur al întunericului ce domnește în toate diregătoriile. Dar și celelalte foi nu pot, zău, servi de model de stil. Cuvinte ca: marșeluit, arestuit, proponuit, etc., etc., erau escuzabile înainte de 20, 30 de ani, iar nu astăzi.

D-l Kogolniceanu este prea mult materialist, spre a se putea ocupa cu literatura. Dumnealui nu mai scrie gazete, ba nici măcar istoria Moldovei, pentru care — sunt acum mai bine de 10 ani — au luat o sumă mare de bani, din Casa școalelor. Suplicele și replicile aduc bani; Dumnealui se închină lui Mamon, așa dar se făcù avocat și face parale, dar face multe parale ca avocat, pentru că nu este nici cum scrupulos întru alegerea cauzelor defendende, face parale și ca posesor a mai multor moșii a măn. Neamțului, pe care știu a le pune la mână, cu mare daună a mănăstirei — cu preț de nemică. Și D-l Negruț face parale, prin feliurite cărți — ca tipograf și ca vechiu jucător de cărți. În tipografia D-sale s'au tipărit regulamentul școlar, o nouă edițiune a Codicei civile, câteva drame traduse din limba franțeză, etc. etc.

Mult mă mir pentru ce nu primiți gazetele de aici. Codrescul îmi au spus că au pus la dispo-

sițiunea D. V. și a D-lui Murășanu câte un exemplar a Zimbrului, dar posta refuză expedițiunea lor. Cercetările ce făcui la poștă mă încredințară că ea nu poate espedi gazete de aici, dacă, după legea postală, nu se va plăti mai întâiu taxa legiuită pentru gazete — nu mai țin bine minte — 1 hr. sau 2 hr. C. M., pentru lot. De voiți dar a primi gazetele de aici, trebuie să însărcinați pe cineva cu plata acestei bagatele.

Mai bine de un an de zile au trecut de când am rugat pe D-l Savul să-mi procure Gaz. de Trans., a căriea reînviere o aflai, spre cea mai mare bucurie, prin D-l Almașescul, despre care Vă poate spune mai multe D-l N. Moldovanul. De atunci mii de ori am înnoit rugămintea mea către D-l Savul, dar dorința mea rămase neîmplinită. Acum cu plăcere văd că gazetele de aici publică articuli din Gaz. de Trans., așa dar presupun că mult dorita foaie vine iară în Moldova. N-am cuvinte care V'ar putea descrie bucuria noastră în privirea aceasta. Îndată ce voi merge la Eși, voi cerceta prin ce drum se poate căpăta mult stimabila această foaie și voi lua măsurile convenite pentru 3 exemplare, atât pentru anul curgător, cât și pentru acel viitor.

Dați-mi voie, Domnul meu, să vă întreb de-mi permiteți a face cercări pentru libera intrare a gazetei Dv. în Moldova. Răducanu Roset, care astăzi este Postelnic, ginerile lui Vodă, este unul

din cei mai buni amici ai mei, și, ce este mai mult de cît aceasta, bun patriot și zelos naționalist. Vodă însuși îmi arată multă bunătate și binevoință și, ce este mai mult, îmi însuflă cea mai sinceră și mai deplină stimă, pentru nobilele lui cugetări și simțiminte. Este mare păcat să prelungim exilul acestui rar și binefăcător mijloc de cultură. Chiar numai în privința limbei ne se face mare daună prin oprirea Gazetei. Eu nu m-aș opune nici censurei, dacă ea s'ar cere ca condițiune sine qua non a liberei înțrări. De la sine se înțelege că eu aș primi numai condițiuni onorabile. Imi dați voie să-mi cerc norocul? Audaces tortuna juvat. Dovadă banditul L. Napoleon. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gramatica Cîmpeanului nu e nouă. Ea au eșit încă la 1848 — în acelaș an când se publică și cea a D-lui N. Baloșescul. Pentru ce dar acesta pretinde că Cîmpeanul ar fi furat multe din Gram. D-sale? — N. B: Cîmpeanul îmi presentă Gram. sa în Maiu 1848. Acea a D-lui N. Baloșescul nu putu eși mai curând la lumină decât tot pe la Maiu. Dovadă faimoasa prefață, în care dânsul zice că ziua cutare a lui Febr. 1848 este însemnabilă pentru mai multe cause. Binevoiti a ceti ultima față a citatei prefaței, din 1-a. edițiune. Părintele Baloșescul face parale. Singur îmi spuse — în August a curg[ătorului] an, aici în Dulcești, — că Știrbeiu au subscris 1000 ₰ din banii scoalelor,

pentru Dicționarul latino-românesc. Cîmpeanul se află acum la Goetingen, cu copiii rep. Vornic A. Sturdza Miculeșanul, cu carii au petrecut 2 ani la München — nu ca învățător, ce numai ca purtător de grijă. Îmi pare rău că Dumnealui nu s'au folosit de frumoasa ocaziune, spre a-și îndeplini științele, în folosul națiunii. În timpul vacanței au fost în Moldova cu copiii, la care ocaziune l-am revăzut și eu.

M-am bucurat foarte mult că bunul Român Barnuț nu-și perde timpul ca D-l Cîmpeanu, ce caută mijloace de a multiplica științele și serviciile sale în folosul națiunii. Binevenită trebuie să Vă fie dar știrea că o subscripțiune, ce am deschis în Dulcești, în timpul adunării familiei noastre, au produs peste 400 fl. pentru înlesnirea studiilor prea demnului acestui barbat. Și pentru bisericile prădate de Unguri în Transilvania am adunat, afară de vestminte, cărți bisericești, etc., peste 1000 fl. C. M., după pofta Episcopului, *Măriei Sale*, Andrei Șaguna. Acum văd din gazetele de aici, și chiar din Buletinul Oficial, că Ocărmuirea de aici au făcut, oficial, apel către toți locuitorii din Moldova, ca să dea ajutor numitelor biserici de ritul neunit. N. B: Șaguna s'au întâlnit la Cernăuți cu miniștrii moldoveni, carii au fost trimiși spre salutarea Împăratului și aflară cea mai bună primire; ba încă căpătară și mari decorațiuni, (nu *ciumi*): Commandeur kreuz des

Leopold-Ordens, und des Ordens der eisernen Krone. Vodă căpătă das Grosskreuz der eisernen Krone. Iată dar causa binevoinei Ocârmuirei de aici pentru bisericile din Ardeal. Aș fi însă nedrept dacă n-aș atesta că Vodă de la început au arătat multă compătimire pentru acele biserici și că Măria Sa au fost cel întâiu subscriber în lista de subscripțiune, ce încă în anul trecut deschisesem eu, după îndemnarea Episcopului. Măria Sa, nu Episcopul, ce Vodă, au scris atuncea 100 ₰ (galbeni), carii mi au și dat în natură, după câteva luni. Mulți au scris, dar păr' acum puțini au plătit.

Așezământul pentru reorganizarea seminarelor țării s'au publicat. Autorul acestui cap d'operă — părintele Arhimandrit Scriban, rectorul seminariului de la Socola, au dotat lumea cu nouă științi: Scripturistica, Religiosistica, etc. etc. Dacă nu primiți Buletinul oficial, scrieți-mi, ca să Vă trimit numărul în care se cuprinde această probă de erudițiune, adusă de la Kiev.

Poate știți, Domnul meu, că D. Pumnul s'au însurat cu cuconița Catinca, care era pe lângă copiii fratelui meu Jorj. Dar nu știți—sînt sigur—că dînsul este un al doilea Otello, își teme femeia așa de mult și așa de nebunește, în cât ușa lui este închisă chiar și pentru cii mai buni amici ai lui, nici găsește în toț Cernăuțul o casă destul de depărtată și ascunsă, ca să poată sustrage pe

consoarta sa viderei trecătorilor. Și dînsa este foarte onestă și credincioasă, dar foarte nefrumoasă.

Noi am dori a contribui ceva pentru serimanii victimelor belului civil (eu zic belului, pentru că nu înțeleg pentru ce mulți zic resbel). Sub ce adresă să trimitem banii destinați acestui sînt scop?

Mult m-ai îndatori, Domnul meu, de mi-ai putea procura sarcina 1-a der Romanen. Sarcinile 2 și 3 le am, iar prima îmi lipsește, de și îmi este de mare nevoie. Dacă se poate căpăta acolo, binevoîți a mi-o trimite, în socoteala mea, prin postă. Pentru asemenea tesaure n-am cruțat nici odată porto.

Unde se poate căpăta Tom. VI etc. din Magazinul Istorice? Mi-ar trebui 3 exemplare.

Cine primește subscripțiune pe Istoria lui Papiu? Aș subscrie pe 10 esemplare. Orice comisiune aveți pentru Moldova, adresați-Vă către mine,— că către un frate, a căruia inimă Vă este închinată pentru totdeauna. Mai exact corespundinte nu veți găsi, aceasta o Vă pot promite, pe temeiul ferbintei mele adorațiuni. De voiți, de când în când, relațiuni despre starea lucrurilor de aici, pentru gazetă, eu o voi avea de mare plăcere a Vă servi. Și în privirea aceasta, mai ales după ce, cu ajutorul lui D-zeu, trebile mi s'au împușinat, în modul cel mai plăcut.

La Cernăuți toți sînt sănătoși — afară de frațele meu Jorj, care nu poate scăpa de friguri. Și din Besarabia am știrile cele mai plăcute. Numai despre bietul Mitica, aflu cu întristare că are foarte scurtă vedere.

La Roman are a se zidi reședință pentru Episcop și o casă pentru Seminarium, care, după cum ne încredințează bunul Episcop Justin, va sta sub «Redacția» Preasienției Sale.

Mitropolitul Irinupoleos — Vladimir Suhopan — au devenit Igumen mănăstirii Doljeștii, din ținutul Romanului. Preasănția Sa are mari și omnipuținți patroni și protectori, tot pe acii ce patronează pe Arh. Scriban.

Despre starea lucrurilor din Ardeal nu știu nimic, nimic. Și mă doare foarte mult inima că mă văd condamnat la cea mai absolută neștiință. În foile publice nu aflu nimic. Aș voi să mai scriu ceva, aș voi să mai aduc aminte lumii cauza noastră, dar cum pot, dacă n'am material?

Ce speranțe mai aveți? Cunoaște Gubernatorul că Românii sînt cei mai credincioși supuși ai Împăratului și cii mai ferbinți amici ai întregității Monarhiei? Știe Luminarea Sa că «Dacoromânia» este o fabulă urzită de inimizii Românilor și ai Împăratului? Cine apără pe bieții Români de aceste și alte calomnii? Oare să fie adevărat că Principele Șvarțemberg, Gubernatorul Ardealului,

ar fi zis, la masa Împăratului, în Cernăuți, că, cînd vede pe Șaguna, i se pare că vede înaintea sa un milion de Romîni voinici și credincioși?

Foarte rău mi-au părut cînd am auzit destituțiunea lui Umlauf și a lui Hirbriht, în cari Români perdură doi amici zeloși, nepărtenitori și învățați. Ce om este succesorul lui Umlauf?

Pentru astă-dată am abuzat mult de indulgența și răbdarea D-v. Alias brevis ero. De mult nu ne-am văzut, de mult n-am convorbit. Pentru aceasta, deveni scrisoarea mea așa de lungă. Congestiunile la cap mă încredințază că trebuie să fi scris mult.

Răutatea drumurilor ne reține încă la Dulcești, unde așteptăm îndreptarea lor, cetim, hoțiile veticului din Paris, care se joacă cu jurămînturi, onoare și dreptate, ca copiii cu alună. Porc de câne, bandit, hoț și miserabilă momiță a unchiului său.

Binevoîți, Domnul meu, a zice mii și iară mii de complimente, din parte-mi, vechiului meu amic și conșcolar, în cursul dritului canonic, — reverendului Domn protopresbiter Papasu. Spuneți-i că eu îi conserv cea mai sinceră amicitie și stimă, pe care toate frumoasele auziri ce îmi venîră, din toate părțile, în contra Sântiei Sale, le-au putut numai mări. Arătați, vă rog, și fraților Muroșanii, încredințarea sincerei mele stime și adorațiuni (nu ciuni — lepădatu-m'am de ciune în privirea

literilor cu care, când scriem, zicem adorațiune. Numai Baloșescul zice că trebuie să zicem *ciune*, și că scriind cu litere trebuie să scriem *țiune*, pe care după plăcere apoi putem pronunța sau ca *țiune*, sau ca *ciune*. Aceasta și încredințarea că vorbele: «limbele romane său *romantice*» sînt identice, au fost de ajuns pentru a prețui valora erudițiunei D-sale).

Rugându-vă să binevoiți a mă recomanda mult stimabilei cucoanei D-voastre, am onoare de a rămânea, cu mii de sărutări cordiale și cu cea mai ferbinte stimă și adorațiune,

Al D-Voastre plecat serv, sincer amic, și
zelos adorator,

C. Hurmuzaki.

Dulcești Cluj / Central University Library Cluj

În $\frac{7}{19}$ Dec. 1851.

P. S. Binevoiți a-mi scrie la Eși, prin poștă. Sora mea vă trimete mii de salutări. V'ar scrie astăzi, dar nu poate, pentru că are mare durere de cap.

XXXVII.

Mult dorite și stimate Domnule,

Subscrișii, adunați în Dulcești, au reînnoit serbarea memoriei frumoaselor zile, ce, în anul 1849, au petrecut aici împreună cu D-Voastre.

Ei nu se pot despărți fără a Vă trimite cele mai amicale salutațiuni și expresiunea celei mai sincere condolinți, pentru supărările ce ați mai suferit, de când V'ați dus de la noi.

Rugându-Vă să nu ne dați uitărei și să nu ne mai privați de plăcerea mult doritei D-Voastre corespundinți, rămânem, cu cea mai sinceră stimă și amicitie,

ai D-Voastre frați, amici și servi,

C. Hurmuzaki.

Georgie Hurmuzaki.

Alexandru Hurmuzaki.

Nicolae Hurmuzaki.

Elisa Sturza.

G. Sturdza Logof[ăt].

Dulcești
In $\frac{8}{20}$ Iulie 1852.

[După scrisoarea aceasta comună, urmează una, din partea lui Alecu H., pe verso, și alta, mai lungă, a lui Constantin. Acesta pune data 28 Iulie, e probabil, deci, că scrisoarea nu s'a trimis cum s'a scris, ci mai târziu. Până atunci, cei doi frați au făcut adausele lor. Iată-le].

Prea stimulate Domnule și amice,—Nu pot crede altmintrele decât că o fatalitate inamică au întrerupt corespundința între noi; altă fatalitate ne-au împedat de a o reînnoi. Nici eu, nici D-ta, după cum îmi place a crede, nu voiam așa. Dorind, după sincera stimă și amicitie ce-ți

port, a mă pune iarăși în relațiune cu D-ta și a mă înștiința, din timp în timp, despre aflarea și petrecerea D-tale; fac începutul prin aceste puține rânduri — scrise în fugă, asupra plecării mele de aici — a căror scop este a reînvia suvenirul meu în memoria D-tale și a te încredința că sînt, mult prețuite Domnule, al D-tale cu adevărată stimă și venerare

plecat serv și amic,

Alecu Hurmuzaki.

*

Mult stimate frate și amice,

Venirea D. Laurianu mi-au cauzat dublă plăcere; căci, de o parte, ea îmi procură mult dorita ocaziune de a cunoaște mai de aproape și a admira pe acest rar barbat, al (*sic*) căruia mari și varii merite sunt înscrise în inimile tuturor Românilor cu nestergibile litere, iar, de altă parte, ea îmi mijloci știri directe și indirecte despre unul din cii mai stimabili frați și amici, despre D-ta, mult adorande Domnule, al căruia lungă tăcere au fost pentru noi atât de dureroasă. Causa tăcerii D-le ne au împlut inimile cu o părere de rău neesprimabilă. Respectul legilor, legalitatea d[umita]le, de care ai dat atâtea probe nedubitabile, și numeroasele merite, ce în lunga și spinoasa carieră de publicist ți-ai adunat, nu

numai în privința națiunii și a literaturii, ce în mare parte și în privința Tronului imperial, ar fi trebuit să te scutească cel puțin de persecuțiuni nedrepte. Poți dar să-ți închipuiești și mulțumirea ce ne-au cauzat prea dorita știre, că iubirea de dreptate a înaltului guvernământ ți-au dat o satisfacțiune strălucită, prin stremutarea neamicului d[umita]le din Brașov.

Din scrisoarea mea către mult stimandul D. Iacob Murășanu, vei fi aflat că, în luna lui Maiu, noi toți, amicii și adoratorii D-tale, am fost re-adunați în Cernauca, unde am petrecut împreună, aproape de patru săptămâni, în modul cunoscut D-tale. Dacă ne cunoști bine, lesne vei crede că în conversațiunile și petrecerile noastre, de multe, multe ori am serbat memoria rarelor D-tale talente și merite, de multe, multe ori ne-am încântat de amicalele cugetări, ce binevoiești a ne conserva.

Acum să cercetăm de ai avut cuvânt de a nu ne scrie ani întregi, când ai fost arestat numai 8 zile? Te facem judecător pe D-ta însuși. Spune-mi de ai avut dreptate, de a lăsa în neliniștire și în totală neștiință despre D-ta, atâți frați și sinceri amici, atîția zeloși adoratori? Nici nouă, nici D-tale nu poate privigherea polițienească să ne inspire frică. Ce ne pasă de asemenea privighere, când nici noi, nici D-ta nu ne-am depărtat nici odată din calea legalității? Putem dar scrie unul altuia fără teamă. Principiile noastre sînt cunoscute, noi nu le ascundem, nici ne temem a le

manifesta. Credincioși Împăratului și amici zeloși ai integrității Monarhiei austriace, unei Monarhii tari, noi tot odată dorim, cu toată căldura inimilor noastre, și progresul rațional, gradat și legal, dorim din adâncul sufletelor noastre prosperitatea morală și materială a întregii Împărății, iar, mai ales, a mult amatei noastre națiuni. Basta.

Aceste fiind principiile noastre, pentru ce dar să ne ferim de manifestarea lor, când ele sînt conforme legilor și timpului, când ele sînt permise? Nu puteți să Vă închipuiți, Domnul meu, cât mă doare neștiința totală despre starea cauzei naționale în Austria. Nu știm nimic, nimic, de s'au înființat școli, de s'au făcut pașii cuveniți, pentru fundarea unei Academii naționale, de au încetat lupta între uniți și neuniți, etc.

Prin D. Hagiul Nic. Moldovanu, care s'au împăcat cu secul «cel slab și afurisit», V'am trimis 48 exemplare de Baladele publicate de V. Alexandri. Din aceste autorul au destinat 36 exemplare în folosul casei comitetului Reuniunii fem[eilor] rom[âne], iar celelalte le trimite persoanelor însemnate pe a doa pagină a fiecăriea cărți și anume:

I D-tale.

I D-ei Mariei Nicolau.

I Episcopului Șaguna.

- 1 D-ei Zoiței Ciurcu.
- 1 D: Nica.
- 2 D: Iacob și Andreiu Mureșanu.
- 1 D. Boier!
- 2 Seminariului din Blaj.
- 1 Doamnei Annei Orghidan.
- 1 Bibliotecii din Brașov.

12

Tot prin această ocaziune V'am trimis, din partea mea, și 6 exemplare a Cîntecelor și plîngerilor lui D. Bolintineanu — carte nu de mult tipărită în Iași. Din aceste cărți, 1 exemplar îl închin D-tale, 1 D-lui Popasu, mult stimandului meu conșcolar din Vienna, 2 seminariului din Blaj și 2 fraților Iacob și Andreiu Murășanu, în semn de sinceră stimă ce le conserv.

Fratele Laurianu nu poate împlini promisiunea ce avu bunătatea de a-mi da, promisiunea, zic, de a petrece o parte din vacanții la Dulcești. Fiind membru al comisiunii pentru tipărirea Hronicei lui Șincai, *dînsul* este ocupat foarte mult cu corectura acestui tesaur național. Această ocupațiune îi manâncă patru oare pe zi, căci pe săptămână se tipăresc cîte 6 coale, în tipografia numită franțezo-română, sau româno-franțeză a DD. Gane și C. Negruți (a 6 $\frac{11}{16}$ coala).

Nu mi-ați răspuns, Domnul meu, la întrebarea ce V'am făcut, la luna lui Decembre a trecutului

an, de-mi dați voie de a cerca chipuri legale pentru introducerea Gazetei de Transilvania în Moldova. Pentru aceasta, nici am cutezat a face vre un pas. Binevoii a-mi răspunde și eu Vă promit cea mai activă intercesiune și cea mai zeloasă mijlocire.

Din scrisoarea D-lui Laurianu către mine am înțeles că gazeta Dv. au publicat un articol despre cumpărarea și tipărirea Hronicei lui Șincai, articol care, după cum mă încredințează D-l Laurianu, i-au plăcut mult. Presupun că acest articol îmi va inlesni pașii, ce mă veți autoriza a face în favoarea introducerii Gazetei DV. în Moldova. Presupun zic, pentru că eu n-am les acel articol, fiind-că păr' astăzi încă n-am primit N. N. 51 și 52 din gazetă, nici n-rl 23 a Foaiei. Nici sora mea Săftica n-au primit păr' acum alt număr de cât n. 53 a Gazetei, din 5 Iulie. Se vede că în c. c. Agenție sînt mulți amatori de gazetă și acolo trebuie să se fi perdut mai sus însemnații numeri, dacă s'au espedit din Brașov. Binevoii dar, Domnul meu, a ne trimite fără întârziere, la Iași, numerii mai sus arătați, căci noi dorim a avea exemplare complete a mult prețuoaselor acestor foi.

Imbrățișându-Vă mii de ori, cu toată căldura inimii mele, cei închinat cultului DV. și rugându-Vă să binevoii a arăta mii de salutări din parte-mi DD. Popasu și Mureșanu, am onoare

de a rămânea cu cea mai aleasă și profundă
stimă,

al D-Voastre plecat serv și zelos adorator,
C. Hurmuzaki.

Dulcești

In 28 Iulie 1852.

C. v.

P. S. Din banii ce am trimis Baronului Andreiu Șaguna am însemnat 60 ₮ în folosul casei Reuniunii femeilor rom[âne] și am și scris prea Sântiei Sale să binevoiască a trimite această sumă la Brașov, fără întârziere.

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj

XXXVIII.

Cernăuți, 26 Dechemvrie 855.

Iubite prietene D. Redactor,

Alăturata scriere în privința Epistolei pastorale a Eparhiei pravoslavnice din Ardeal, cu No. 1090 an. 855, Dechemvrie 5, din Consistoriul Sibiului, te poftesc să o treci în «Foaia Minții», și cu aceasta foarte mult mă vei îndatora, atît pe mine cît și pe toată Bucovina.

Închid aicea 5 floreni m. c. ca prenumărațiune pe «Gazeta Transilvaniei», pe semestrul I-iiu al anului 1856, și 2 florini m. c. pentru 6 călindare a D. Bariț; Gazeta și Călindarele să se trimeată sub

adresa Domnului Aga Docsake de Hurmuzaki, Cernăuți.

Al Dumitale frate și prieten,
Docsaki, Agă de Hurmuzaki.

[Urmează articolul în chestie, pe care nu-l găsim tipărit în «Foaia» lui Bariț și nici în Gazeta pe anul acesta și cel următor. De aceea reproducem aici articolul, un model de discuție demnă și de bună argumentație.]

Bucovina, de la Prut, 26 Dec. 855.

La Consistoriul nostru din Cernăuți au sosit, în zilele acestea, mai multe exemplare de o Epistolă pastorală a Episcopiei pravoslavnice din Ardeal, prin carea se opresc toți preoții și poporenii acei Eparhii să nu mai cetească Gazeta Transilvaniei și Călimdarul D-lui Bariț, sub cuvint că acelea ar scrie niște articole ce ar turbura «unimea duhului întru legătura păcii». Precum se spune, acele exemplare ar fi trimise cu acel stîrșit ca Consistoriul nostru încă să le publice prin eparhiea noastră și să oprească și pre preoții și poporenii noștri ca nici ei încă să nu mai îndrăznească a ceti numita Gazetă și Călimdarius. Această măsură i-au venit Consistoriului nostru cu totul neașteptat, parte pentru că până acum nu au arătat nime, chiar nici numita Epistolă

pastorală a Episcopiei pravoslavnice din Ardeal, că vr'un număr anumit al Gazetei Transilvaniei ar fi cuprins vreun articol asupra bisericii noastre; iar parte, pentru că de ar și cuprinde numita gazetă articole îndreptate asupra bisericii noastre, asupra credinții și învățăturai ei, la noi în Bucovina chiar nici atunce n'ar fi potrivită oprirea numitei gazete, pentru că Prea Sfinția Sa Episcopul nostru și Consistoriul știu că au un Institut teologic la Cernăuți, în care se propun toate științele teologice, chiar așa de cu temei și de sistematic, ca și la ori-care Universitate: prin urmare preoții noștri sînt așa de întemeiați și de întăriți întru adevărurile credinții, în sfințenia și bunătatea moralului sfintei noastre biserici pravoslavnice, cît nu numai nu pot să se clatine în credința sa, prin articolele vr'unei gazete sau prin vorbele vr'unui om de altă religie, ci din potrivă sînt în stare să răstoarne și să înfrîngă, prin temeinicele sale științe teologice, orice învățătură ce s'ar ridica împotriva învățăturai bisericii noastre. Față cu această învățătură temeinică a clerului nostru, se spune că Prea Sfinția Sa Episcopul și Consistoriul nostru ar fi de părere că o asemenea măsură, prin carea s'ar opri preoțimea noastră de la cetirea unei gazete românești, ar fi cu totul nepotrivită pentru Bucovina și cu totul înjositoare pentru clerul nostru

fiind-că prin aceea ar aduce la îndoială adînca învățătură a acestui cler.

Dacă este cineva în primejdie de a-și părăsi credința numai pentru neștiința sa, atunci nu este alt mijloc sigur apărător de rătăcire tără numai învățarea și luminarea. Apoi oprirea cetirii cărților și gazetelor de bună samă că nu-i mijloc prea potrivit cu scopul acesta.

Prea Sfinției Sale Episcopului nostru, carele se jertfește cu totul pentru înflorirea și înnaintarea bisericei noastre, și nimica nu-i zace așa la inimă ca binele aceea, asemenea Consistoriului nostru și nouă tuturora ne pare foarte rău și compătimim din adîncul inimei că coreligionarii noștri pravoslavnici Ardeleni, preoții și poporenii Eparhiei Prea Sfinției Sale Episcopului Andreiu Baron de Șaguna, se află, precum spune Epistola pastorală a Episcopului Șaguna, așa de rămași înapoi întru învățatura religioasă și morală, cît să fie în primejdie de a se amăgi de la credința adevărată și de la cinstirea cuvenită proistoșilor bisericei, prin articolele unei gazetute și ale unui călindăraș. Această jalnică stare religioasă și morală a fraților noștri ardeleni pravoslavnici este vrednică de tânguit de către tot sufletul creștinesc, cu atîta mai mult de către noi, carii sîntem nu numai de aceiași biserică, dar și de același sânge. Chiar pentru că tânguim această stare părăginită și compătimim pentru

dînsa, ne simțim îndatorați a nu sta cu mâinile în sîn și a rămînea numai cu tînguirea, ci a cerceta fără preget și cu cuget curat mijloacele potrivite spre delăturarea acei stări deplorabile. Aceste mijloace nu sînt greu de aflat, numai de le vom cerca fără patimă, și acolo unde sînt.

Fiind-că asemenea stare părăsită religioasă și morală vine totd'auna și pe tot locul numai din lipsa învățaturii și a creșterii, urmează învederat că ea se poate delătura numai prin o învățatură temeinică și sistematică și prin o creștere solidă religioasă morală. Din acest adevăr neclătit urmează de sine altul asemenea de învederat, că adecă neștiința și necultura religioasă morală nu se depărtează nici de cum prin oprirea cetirii gazetelor și călindarelor : căci, de se opresc unii oameni să nu cetească cutare gazetă sau cutare călindăraș, ei rămân tot așa de neînvățați și de necrescuți ca și mai înainte, ba încă mai neînvățați și mai neprocopsiți. Nu oprirea gazetelor și a călindarelor, ci Institutele teologice și pedagogice iau crescători, iau pedagogi, carii, fiind înzestrați cu toate științele cerute și răspunzîndu-și chiemării sale cu sfințenie, să alunge neștiința și stricăciunea morală, de pe fața pămîntului. Numai cu acest mijloc se poate înainta cu siguranță înflorirea bisericii noastre și întări credința noastră cea adevărată în sine ; iară oprirea cetirii unor cărți ar putea să aibă urmări foarte

stricăcioase pentru biserica noastră, pentru că, de oprim poporenilor sau preoților noștri cetirea unei cărți, atunci urmează sau că nu sîntem destul învățați, ca să putem înfrînge învățăturile aceiași, sau că sîntem destul de învățați și tot nu le putem înfrînge, prin urmare tot rămîne în gîndul celor oprîți prepusul că poate, zău, tot sînt mai întemeiate învățăturile acelea și noi ne aflăm în rătăcire. O asemenea întâmplare însă ar slăbi încrederea noastră în credință-ne.

Deci, ca să întâmpinăm ivirea unui asemenea prepus, este numai un mod sigur, adecă să luăm pana la mână și articuli, care-i aflăm neadevărați sau neîntemeiați, să-i răsturnăm togma în acea gazetă în care se află publicați, pentru că numai așa vor putea veni la cunoștința tuturor acelora carii i-au fost cetit, și se vor putea convinge și dușmanii de neadevărul acelor articole și de neclătitul adevăr al învățăturei noastre. Oprirea cetirei unei gazete însemnează că ne declarăm învinși și ne ascundem de naintea dușmanului.

Până când frații noștri ardeleni pravoslavnicii vor avea numai teologi trecuți prin trei, patru clase gimnasiale și printr'un curs prescurtat de teologie, eară învățători netrecuți prin nici un curs pedagogic, iară cei de alte religii vor avea oameni trecuți prin toate științele: până atunci lupta lor, de cumva s'ar ivi careva, este nease-

menea, ei vor rămânea învinși chiar și când ar avea drept, iară biserica lor ar slăbi și ar perde pe zi ce merge tot mai mult : în deșert sînt toate opririle de gazete și de călindare. Pentru că o asemenea ticăloșie, venită din neștiință, numai prin știință se poate nimici.

Deci dar nu rămâne alt mod de scăpare pentru Eparhia Prea Sfinției Sale Episcopului pravoslavnic din Ardeal, Andreiu, Baron de Șaguna, de cît ca, până la înființarea unui Institut teologic și pedagogic în Ardeal, Prea Sfinția Sa să trimeată pe tot anul cîți-va tineri ardeleni, trecuți prin școalele gimnasiale cu spor și purtare bună, la Institutul Teologic și la cel pedagogic din Cernăuți, carii, învățând aice științele teologice și pedagogice cu temei și întorcându-se la Ardeal, să fie stâlpii cei neclătiți ai bisericii pravoslavnice de acolo și învățătorii poporenilor acei biserici.

[Bariț a adăogat, în josul articolului, ca o lămurire din partea sa, ceia ce urmează :

Eată, acesta este acel glas răsunător și sănătos al Bucovinei, prin care toate mahinăciunile sînt demascate dintr'odată și de care trebuie să asculte tot Românul gr. răsăritean, iubitor de naintarea bisericii sale și de cultura clerului său. Această înfruntăciune plină de demnitate, făcută

cerculariului și auctorului aceluiaș, mă scutește de a mai perde un singur cuvânt asupra lui. Insemnez totuși încă numai atâta, spre știința Bucovinei, că acea clică cunoscută din Ardeal avuse curioasa pretensiune de a nu se pomeni ori reproduce în gazetele românești nici un fel de acte publice biser(icești).] ¹.

XXXIX.

Prea onorate Domnule,

Sunt prea fericit că am ocasiune de a vă adresa rândurile aceste, spre a vă aduce înaintea de toate omaciul (*sic*) meu și al fraților mei și încredințarea că vă păstrăm totdeauna cu plăcere în suvenirul nostru și avem mult dorința de a vă mai îmbrățișa și în părțile noastre. Până la împlinirea dorinței aceștie îmi ieu libertatea, fiind rugat din partea Direcției teatrului român de aici, de vă rog despre unele lămuriri.

Direcția teatrului român, Madame Fanni Tardini, o artistă prea bună, dorește, fiind-că au fărșit engagementul care l-au avut aici, să meargă la Brașov, însă neavând pe nimene cunoscut în

---

¹ Notița aceasta arată că Bariț se gândise a tipări articolul bătrînului Doxachi. Cumințenia sa îl va fi oprit apoi de a mai contribui la înăsprirea raporturilor cu Șaguna, și așa destul de încordate.

părțile acele, m-au rugat foarte, cunoscându-vă prin renume, să vă rog ca să aveți bunavoința de a-i da oare-care relațiuni despre publicul orașului D-voastră, și ori de, după socotința D-vstre, ar găsi concurs de ajuns, spre a se putea susține, cu trupa D-sale 3 sau 4 luni.

Trupa este prea bună, în cât pe noi ne-au încântat și cred că și D-v[oa]stre veți avea mare mulțămire.

Binevoiți a vă înțelege cu concetățenii D-v[oa]stre și a-i da D-sale, prin mine, răspunsul dorit; însă, vă rog foarte, cât s'ar putea mai curând, fiind-că Doamna Fanni rămâne numai încă 10 zile aci.

Vă rog foarte să mă excuzați că vă supăr cu această rugăminte și tot odată vă rog să primiți încredințarea de stima care vă port, cu care am onoare de a fi

al D-tale plecat serv,
N. Hurmuzaki.

Cernăuți

17 Maiu 1864.

XL.

*Prea stimată Domnule,
Mult dorite amice și frate,*

Am onoare a-Ți recomanda pe Doamna Fani Tardini, Directoarea unei trupe alese de teatru român, din Principate.

Dumneaei merge, mai întâiu sîngură, la Braşov, spre a se înţelege despre un şir de reprezentaţii, care ar dori să dea acum acolo.

Venirea D-sale la Bucovina, astă eamnă, în urma invitării noastre, au fost pentru Românii ţării noastre un adevărat evenimînt; succesul reprezentaţiilor D-sale au fost deplin, au fost strălucit. Simpatia şi dorinţa obştească ne-au îndemnat a închiea un nou angagement şi pentru earna viitoare.

Vă doresc din suflet şi Dumilorvoastre, la Braşov, această rară plăcere spirituală şi naţională. Atîta pot zice, că la noi, au avut aceste reprezentaţii române,—piesele de tot felul, scenele istorice, cîntecile, săgile, tablourile naţionale — un efect foarte mare şi îmbucurător asupra publicului nostru celui mare.

Simţimintele D-tale cele nalte naţionale, precum şi bunătatea D-tale ne garantează cum că D-ta nu ne vei refusa rugămîntea, spre a da puternicul concurs al simpatiei D-tale şi toată înlesnirea putincioasă întreprinderii Doamnei Directoare, într'o ţară unde Dumneaei este încă cu totul necunoscută.

Îţi mulţumesc din suflet pentru pomenirea amicală în mult preţuita-ţi scrisoare către trate-meu Nicu.

Viaţa practică, cu grijile şi nevoile ie, poate despărţi amicii şi pe mulţi îi poate şi schimba ;

fi poate suri, sbirci, scirbi; — pe cei adevărați nici vreodată nu-i va **preface**. Dragostea, prieteșugul și cea mai sinceră și mai profundă a mea și a toatei familiei mele stimă către D-ta, au fost și va rămânea purure neschimbată, și unul din suvenirile noastre cele mai glorioase și mai scumpe va fi totdeauna cunoștința și înfrățirea noastră.

Doresc ca Cerul să ne dea zile senine și să ne ajute a ne îmbrățișa încă mai înainte de a ne duce în sînul lui Avraam, sau, mai bine zicând, a lui Traian.

Toată familia mea din Bucovina, de la mic până la mare, îți trimite cele mai amicale salutări. Rămân, cu cea [mai] aleasă stimă al D-tale *

amic și frate,

Georgi Hurmuzaki.

Cernăuți, în $\frac{3 \text{ Iuni}}{22 \text{ Maiu}}$ 864.

XLI.

Prea stimate Domnule,

Fiind în Bucovina, la Dieta provincială, lipsă de stenografi buni pentru limba română și știind de altă parte cumcă la D-Voastră în țară se vor afla de aceștia mai lesne, îmi ieu libertatea a vă pofti ca să binevoiți a ne fi de ajutor întru

procurarea vre-unui stenograf român, cunoscut ca iscusit din pertratările Dietei Transilvaniei și doritor de a intra în funcție pentru Dieta de aici.

Remunerația este 200 fl. val. aust. pe lună și, afară de aceasta, se vor plăti și speșele de călătorie.

Aceste condițiuni, numai în general îndegetate, aveți bunătatea a le aduce la cunoștința stenografului respectiv, cu acel adaos cum că, spre a se putea corespundă și a face contractul cu dînsul, el va avea să adreseze oferta sa către comitetul Dietei provinciale de aici, cu atîta mai curînd, de oare-ce conchiemarea dietelor nu va întîrzia, ci este probabil cum că va urma peste puține zile.

Convins despre generositatea D-voastre, și cugetînd cum că nu veți retusă rugămîntei aceștia, ci totodată mă veți și înștiința curînd despre rezultatul cercării D-voastre, mă subscriu, cu deosebită stimă și înrădăcinat devotament,

Al D-voastră plecat,

Cernăuți, în 25 Maiu 1870.

Căpitanul țării

Eudoxiu Hormuzaki.

Către prea onoratul Domn
Georgiu Barițiu

în Zernești

Prin Brașov (Kronstadt).

XLII.

Prea onorate, mult iubite și stimate Domnule,
Astăzi primesc N-rul 3 al ziarului Transilvania,

carele coprinde notițe despre familia Hormuzachi, scrise de o inimă duioasă și nobilă, care aduce un suvenir amical acelor ce cu amicie și venerațiune se fălea de amiciția D-Voastre și cari, în tot momentul, gândesc cu asemenea sentimente la D-Voastră și a căror dorință vie este de a Vă vedea încă odată în mijlocul lor, ca să simțiți că deceniile nu au răcit inimile lor, că, de și s'au schimbat multe, multe împrejurul lor, ele nu au schimbat căldura îmbrățișării lor frățești.

Meritul familiei Hormuzachi nu este altul decât a-și fi făcut, după puteri, dătorința ei, căreia va rămânea totdeauna fidelă.

Dați-mi însă voie de a face puține observări, cari poate le veți pune în comentare, în privirea unor facte. Familia Hormuzachi a avut rădăcini mai vechi în România și anume în Bucovina. Hrisoave de la Ghica cel Bătrân și de la Calimah-Vodă zic anume că Hormuzăcheștii «au fost din început boieri credincioși ai Sfatului și Divanului domnesc». Moșia Cernauca nu a fost cumpărată de părintele meu Eudoxiu, la anul 1812, însă a fost, dimpreună cu alte moșii, proprietatea familiei, din anii 1680-90 și a venit drept moștenire de la bunul nostru Constantin la părintele meu, carele s'a așezat acolo, la anul 1804, lăsând celelalte moșii, în Moldova, din cari unele câștigate prin merite de la Ghica-Vodă

cel Bătrân, fraților săi, ce au murit fără moștenitori bărbătești.

La anul 1711, vedem pro Manolachi Hormuzachi în Sfatul Divanului domnesc al Moldovei, sub Domnul Nicolai Maurocordat (Vezi Letopisițele Țării moldovenesti, I Ediție, Tom. II, pag. 376); din anii 1760 avem o culegere de documente istorice de Vornicul Alessandru Hormuzachi, și tot pe acel timp ocupa în Cernăuți Mateiu Hormuzachi locul de Părcălab.

Maica mea era discendinte din familia lui Ieremia și Vasile Movilă Vodă (documentat prin acte), care familie, după documente, se trage din familia Mușilor (Vezi Tesaur de monumente istorice, Tom II, pag. 143). Din frați, au trecut din viață: Constantin, Alessandru și Eudoxiu, fără urmași. V'a interesă poate a ști câți mai sîntem: Georgiu, căsătorit cu d. Eufrosina, din familia Flondor-Albota, carele are un fiu am-ploiat la Ministeriul din Viena, anume Eudoxiu; și Niculai, căsătorit cu D. Natalia, născută Stîrcea, descendentă din familia lui Tăbăcea Stîrcea, una din puținele familii documentate de la Alexandru cel Bun și a lui Mihul Stîrcea, ce s'a distins la bătaia de la Baia, sub Ștefan cel Mare, carele are doi fii: Constantin și Alessandru, încă gimnasiaști.

Fratele meu Constantin a fost unul din barbații aceia ce au avut mare merit pentru Unirea

Principatelor române, el a ocupat postul de Ministru de Justiție și apoi de președinte al Curței de Casație, până la trecerea sa din viață.

Doxachi s'a ocupat mai virtos cu culegerea de documente istorice, precum vă este cunoscut; după moartea sa, a rămas moștenirea nouă. Noi am fost prea fericiți a putea aduce națiunii un dar prin documentele și fragmentele aceste, atit de importante pentru Istoria Românilor.

Văzând interesul ce ni purtați, cred că nu vă veți supăra de cele puține cari îmi iau libertatea a vi le spune despre noi și despre momentele istorice din trecutul familiei noastre.

Noi acum nu stăm în nepăsare și lucrăm, de și în luptă cu multe obstacole. Avem în comune școale multe cu limba română, credem că în scurt se va convoca și congresul bisericesc și că se va româniza gimnasiul din Suceava, precum ni s'a promis. În timpul de față putem propăși numai încet.

Domnul meu, vă rog ca, când veți face o călătorie afară de țară, să treceți pe aici, ca să vă putem zice în persoană toată amicitia și stima ce vă purtăm și să mai renviăm trecutul. Vă rog, până atunci, să-mi trimiteți fotografia D-voastre și să-mi dați voie a vă trimite, în schimb, una, pe care suntem toți cinci frați.

Păstrați-ne amicia D-voastre și credeți că sunt totdeauna cu distinsă considerațiune

Al Domniei Voastre,

Nicolae Hormuzachi.

Cernăuți, 7 Februarie 1878.

XLIII.

Cernăuți, 8/2 Aprilie 1878.

Onorată Redacțiune,

Am onoare a trimite prețul de prenumerațiune pentru trei exemplare al *Observatoriului*, pe timpul de la 1 Aprilie până la 30 Septemvrie a. c. st. v., și anume pentru Domnii:

Alexandru Baron de Petrino, în Budiniți, posta Czudin;

Iorgu Cav[aler] de Popovici, în Stroiești, posta Suczawa;

Victor Cav. de Ștircea, în Cernăuți,
cărora veți binevoi a trimite jurnalul numit.

Cu distinsă considerațiune,

N. Hormuzaki.

XLIV.

Prea mult stimatul meu Domn,

Dacă numai astăzi răspund la scrisoarea cu care ați binevoit a mă onora, vă rog să credeți că numai o suferință îndelungată au fost care m-au putut opri de la îndeplinirea unei sacre și plăcute datorii, a vă trimite expresiunea celei mai sincere recunoștinți, atât pentru ea, cât și pentru tot ce cuprinde de bun și măgulitor pentru noi. Credeți, vă rog, Domnul meu, că a fost o

zi de serbătoare ziua în care am primit scrisoarea D-voastră. Am mai trăit vr'o câteva minute în fericirea trecută, v-am văzut pe toți încă odată împreună aci, pe acei pe care mi i-au luat Dumnezeu și pe acei care au mai rămas aici și dincolo. Tot trecutul s'a desfășurat încă odată înaintea ochilor miei. Și pe D-voastră vă găsesc și acuma ca și atunci, 30 de ani, tot atât de indulgent, tot atât de bun pentru noi. Crede și D-ta, te rog, că, fidelă simțirii de sinceră stimă și distinsă considerațiune, ce pururea v'am conservat, mă simt fericită că vă pot înnoi călduroasa și adânc simțita recunoștință. Nu D-ta dătoarești recunoștință — permite mi să protestez —, noi cu toții ți-o datorim. Nu știu cum să mă exprim ca să-ți pot spune cât de adânc sînt mișcată, văzând intențiunea ce ai a eterniza memoria neuitatului nostru Constantin. Ești prea indulgent. Au luptat și el, ca și D-voastră, cu toată căldura, cu toată abnegarea ce insuflă o inimă a cărei primă și ultimă bătaie au fost pentru țară. — *Dumnezeul părinților noștri*, l-au susținut, i-au permis ca să contribue la *punerea temeliei*. Altor le-au fost rezervat fericirea de a vedea realizat visul de aur a tuturor Românilor.

Cu durere am văzut că și D-ta ai avut lovituri de ale sorții. Le cunosc prea bine acele dureri, de aceea rog pe Dumnezeu să le înlătore de la toți oamenii. — Am salutat cu bucurie *Observato-*

rul. Numai anul 77 l-am primit. Nu l-am mai văzut până în anul acest, în care îl primesc foarte regulat. — Despre notițele biografice ce-mi cereți, nu vă voi putea răspunde nimic până ce nu mă voi întâlni cu *Georges*, care, după cum știți, este în Viena. La el sînt toate hîrțile, trista moștenire de la Alecu și Docsaki. Îl voi întreba și cred că el însuși vă va răspunde. De când mi-a luat Dumnezeu ce au fost mai bun în familia noastră, nu am putut, nu am vrut să mă ocup cu regularea hîrțiilor; am lăsat această dureroasă petrecere altora, a mea petrecere este a gîndi zi pe zi la ei și a-i plînge. — Permite-mi acum să-ți mai mulțumesc încă odată și să te rog să primești asigurarea sincerei amiciei și desăvârșitei considerațiuni.

Elise Stourdza.

1880, Fevr. 4, Dulcești.

I.

Doamnei

Elisa G. Sturdza

La Dulcești ¹⁾.

Doamna mea,

Sînt minute în viața omului cînd el, nenorocit, aflînd alinare și mîngîiere la vreun suflet de

¹⁾ Din partea lui Bariț. Împreună cu cea care urmează, sînt singurele copii de scrisori ce aflăm de la dînsul către familia Hurmuzaki.

inger intrupat, nu e în stare a scoate un singur cuvânt de mulțumită ; inima lui încă nevindecată de loviturele sorții, totodată atinsă peste așteptarea sa de balsamul binefăcător, simte numai că fântâna lacrămelor îi seacă, durerea-i se alină, însă și glasul sau condeiu se opresc, ostenite de lupta-i internă.

Aceasta e întocma și starea prezentă a necunoscutului Domnia-Voastră client.

Așa, Doamna mea, Domnița Voastră compătimirăți sorții unui necunoscut, atunci când pentru el nu se mai vedea alte lacrimi, nu se mai auzea alte suspine, de cât numai ale unei soții amărâte, smulse de la sînul celui prigonit și lăsată în țară depărtată, numai în societatea copilășilor săi, încă prea puțin pricepători. D-Voastră îndată, la cea dintâie știre, întinserăți mână de ajutor acelei familii, carea, după ce prin bătăile civile fu lipsită de starea ce îi asigura un viitor și fu silită a căuta asilul, pe care noi îl dederăm vecinilor noștri de atâtea ori, apoi acum suferă numai pentru că capul familiei avuse, în toată viața sa, păcatul de a-și iubi nația, precum își iubeste cineva lumina ochilor și onoarea sa și a-i apăra sfânta ei cauză, întocma cum își apără tot omul cu caracter familia și viața sa. Așa suflet bun și generos, D-Voastră avurăți curajul a deschide brațele ospitaliere, a chema supt al Dv. apărămînt pe familia celui Român

maltratată, cărui alții, în alte părți, abia cuteza a-i da bună-zioa, pentru ca să nu cadă în prepus, că și ei ar fi fost vreodată Români curați, patrioți buni, oameni liberi.

Iată dar, Doamna mea, că binele și mîngăierea provenită mie și familiei mele de la D-Voastră este atît de mare și profund pătrunzătoare în inima mea și a familiei, cît ori ce cuvinte de mulțămîță aș pronunța, cu aceleași simțemintele-mi atît mai puțin aș fi în stare a mi le explica, cu cît, că eu, primit în sînul prea nobilei D-Voastră familii, sînt, cum am zice, copleșit cu o mulțime de bunătăți, în cît nu este minut, în care simțul de mulțămîță să nu se deștepte în pieptul meu.

Deci, Doamna mea, vă rog ca să (*ilegibil*) și în numele soției mele îndatorirea de a vă rămînea ferbinți mulțămitori, pe toată viața și a vă oră, tot odată, în societatea scumpului D-v. Consorte, cele mai frumoase și mai îndelungi plăceri ale vieții.

Am onoare a rămînea și a mă subscrie
al D-Voastră.

¹/₁₃ Iul. 1849.

II.

[Fără dată. Bariț o datează: 1849. Cernăuți].

*Domnul meu*¹,

Zilele petrecute atât de bine și frumos cu D-v. la un loc, adesea conversația și discursurile D-tale cele prietenoase și confidentiale, cu care binevoia a mă întâmpina, îmi dau dreptul ca și pe viitor să caut conversația D-v., dacă nu personală, care nu se mai poate, cel puțin însă prin scris.

Imi aduc aminte că la depărtarea mea din mijlocul Dv. nu eram în stare a rosti un singur cuvânt de mulțămire pentru atâta binevoindă ce ați arătat către mine. Încă de atunci îmi propusesem virtos a vă da câte o vizită, prin mijlocul poștei; însă eu și acum sînt către Dv. tot acel sărac de cuvinte care eram în minutele de rămas bun. Aceasta vine de acolo că, precum durerea superlativă este mută, așa și mulțămirea unei inimă copleșită cu îndatoriri este lipsită de cuvinte. Această împrejurare, Domnul meu, să vă fie pe viitor de învățătură exemplu, că Dv. ați trebui să fiți măcar cu 10⁰/₀ mai puțin buni, mai puțin generoși, pentru ca cineva să fie în stare a-și descoperi recunoștința după cuviință.

¹ Această scrisoare adresată lui P. Petrino se află în copie împreună cu una către Ralet. Bariț le și însemnează: *copie iute*.

Mă rog, Domnul meu, dă-mi voie să alătur aici unele note către prea cara D-tale cocoană și soție, cu care va binevoi a dispune după cum o rugai, sau precum va afla cu ease.

Știri interesante ce ar fi pe aici s'au împărțit la D-nii cumnații D-tale. Vre un bine nu avem, cu toate acestea nici de desperat nu este.

Adesea-mi suvenire de atâtea oare line, petrecute între prea iubiții D-tale prunci, mă fac să cuget neapărat și la din atâtea impresii frumoase și suvenire.

BCU Cluj / Centre for Research and Documentation Library Cluj — SFIRȘIT —

